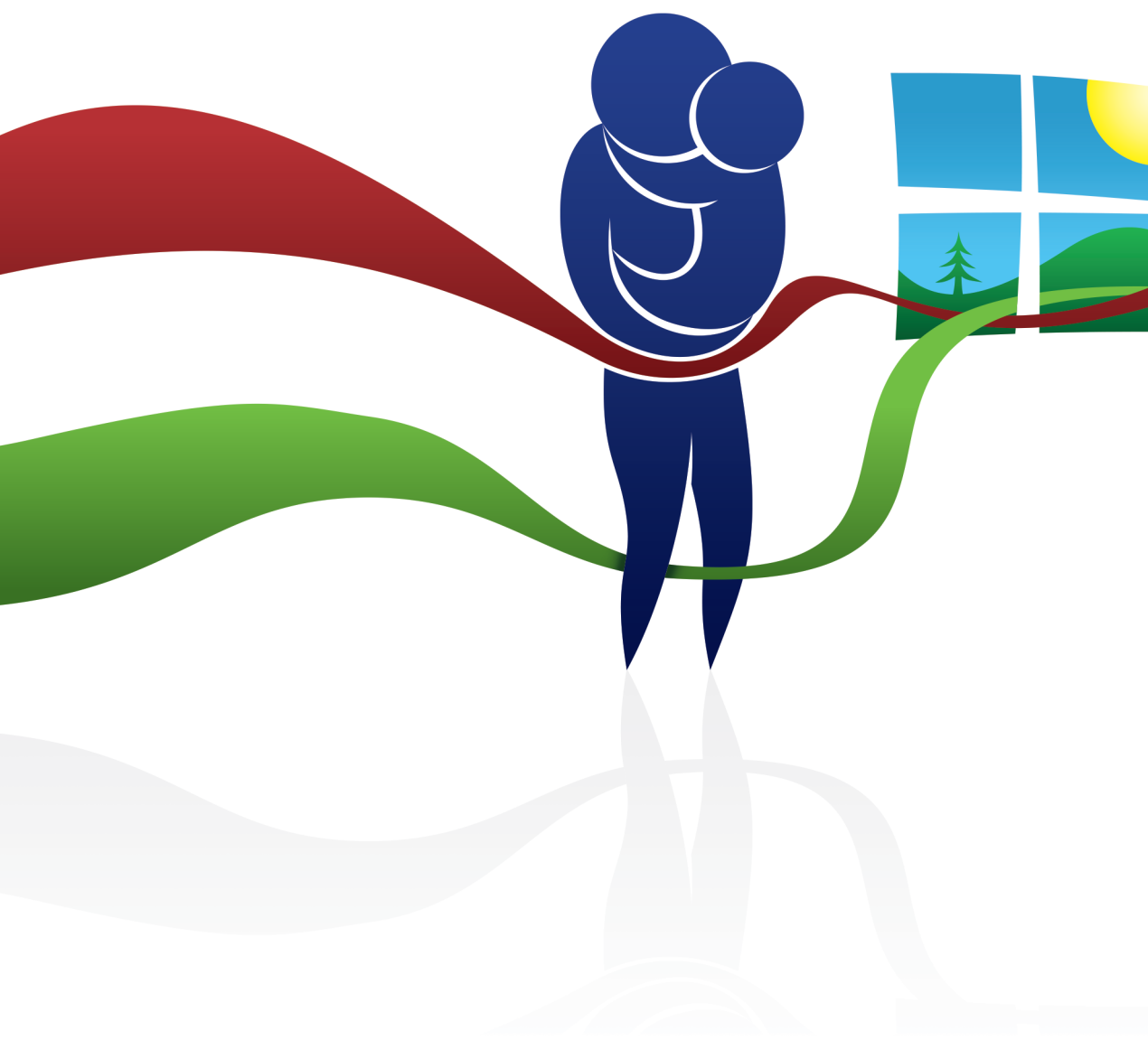

A családi napközi működésének követelményei

Módszertani útmutató

SZOCIÁLIS FÜZETEK

 ÚJ SZÉCHENYI TERV

A CSALÁDI NAPKÖZI MŰKÖDÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI

Módszertani útmutató

Szerkesztette:

Kovácsné Bárány Ildikó

Dr. Mátay Katalin

Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes

Budapest, 2013

Tartalom

Ajánlás	7
A családi napköziről	8
Mi a családi napközi?.....	8
Mi az előnye a családi napközinek?	8
A családi napközi működési feltételei	10
A családi napközi létesítése.....	10
Működési engedély, fenntartói formák, családi napközik típusai.....	10
A hálózati működtetésnek előnyei.....	11
A hálózaton belüli feladatok megoszlása.....	11
Családi napközi működtetéséhez szükséges felkészítő tanfolyam	12
A családi napközi szolgáltatás szakmai programja.....	13
A családi napközi gyermeklétszáma	14
A családi napközi ellátás személyi feltételei.....	14
Családi napközi telephely	14
Családi napközi hálózat.....	15
A családi napközi finanszírozása.....	16
Befogadás a finanszírozási rendszerbe	16
Igénybevevői nyilvántartás.....	16
A személyi térítési díj fizetésének szabályai	17
A szülő és a szolgáltató közötti megállapodás	18
A családi napközi ellenőrzése	19
Családi napközi szakmai feltételeinek megvalósulása.....	20
A családi napközi létesítésének és működésének közegészségügyi követelményei	20
Általános követelmények.....	20
Udvar	21

Előszoba – öltöző lehetőség.....	21
A gyermekek nappali tartózkodására szolgáló helyiség/helyiségek.....	21
Fürdőszoba, mosdó.....	22
Festés	22
Takarítás – fertőtlenítés	22
Egészségvédelemmel kapcsolatos követelmények.....	23
A családi napközi létesítésének és működésének tárgyi feltételei.....	24
Milyen legyen a berendezés?.....	24
Milyen gyermekbútorra van szükség?	25
A jó gondozás egyéb kellékei.....	25
Fontos eszköz a játék.....	26
Biztonság.....	27
A nevelés-gondozás alapelvei és feladatai a családi napköziben	29
Alapelvek.....	29
A szülőkkal való kapcsolat.....	29
A szülők elsődleges szerepét elismerő együttműködés fontossága.....	29
Az ellátónak a családi napközibe járó gyermekekkel való kapcsolata.....	30
A gondozás és nevelés egysége	30
Az egyéni bánásmód	30
A más nemzethez/etnikumhoz tartozás tiszteletben tartása.....	31
Állandóság és rendszeresség	31
Fokozatosság.....	31
Az aktivitás és önállóság támogatása.....	31
A gyermek elfogadása és személyiségének megbecsülése	32
Támogató, megerősítő nevelői légkör	32
A nevelő hatások egységessége	32
Az ellátást nyújtó személy feladatai a gyermek nevelése-gondozása során	32
A gyermekek beszoktatása a családi napközibe	32
A gyermekek napirendje	33
Szobatisztaságra nevelés, wc használat.....	33
Mosakodás, fogápolás	34
Öltözködés.....	34
Alvás, pihenés	35
Levegőzés.....	35
Étkezés.....	35
A játék és a tanulás.....	36

Ünnepek.....	37
Hagyományos ünnepek	37
A csoport ünnepei.....	38
Az egyes gyermekek ünnepei.....	38
A családi napközi helyszínén kívüli programok.....	38
A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása	38
Alapelvek, fogalmak.....	38
Az ellátás speciális feltételei.....	39
Személyi feltételek	39
Tárgyi feltételek.....	40
Gondozás, nevelés.....	41
A fogyatékos gyermek beszoktatása a családi napközibe	42
Fogyatékosági típusok az ellátás szempontjából	43
Betegség	43
A családi napközi alapvető ételmezési szabályai	44
A családi napközi saját konyháján készített ételekre vonatkozó ajánlások	44
Étrendtervezés	44
A napi étkezések száma	45
Ajánlott élelmiszerek	45
Ételmezés higiénés előírások.....	46
Általános szabályok.....	46
Raktározás.....	46
Előkészítés	47
Főzés, tálalás	47
Mosogatás szabályai.....	47
Személyzetre vonatkozó előírások.....	48
A takarítás szabályai	48
A korosztályos ételmezés általános elvei	48
Csecsemők ételmezése.....	48
Kisgyermekek ételmezése.....	49
Óvodások ételmezése.....	49
Iskolások ételmezése	50

Dokumentáció a családi napköziben és a családi napközi hálózatban.....	51
A családi napközi alapidokumentumai, amelyek egyben kötelezőek is	51
Működési engedély	51
Szakmai program.....	51
Házirend.....	51
Családi napközi hálózat szervezeti és működési szabályzata	52
Személyi dokumentumok.....	52
A családi napközi működési engedélyéhez és a működés folyamán szükséges módosítások vezetésére szolgáló dokumentumok	53
Tevékenység munkavédelmi és biztonsági szempontból történő dokumentációja	53
Orvosi igazolás, hogy a gyermek közösségbe mehet.....	53
A felvételi eljárás dokumentumai.....	53
A tevékenység nyilvántartása	53
Normatív állami hozzájárulás igénybevétele esetén	53
Megállapodás a szolgáltatás igénybeviteléről	53
Az ellátottak adatainak nyilvántartása.....	54
A családi napközi működésével kapcsolatos ellenőrzések, beszámolók, valamint panaszok, észrevételek és kezelésük dokumentumai.....	54
Egyéb kötelező nyilvántartások, adatszolgáltatások	54
A tevékenység végzéséhez ajánlott módszertani dokumentumok	54
A családi napközi létrehozását és működtetését befolyásoló fontosabb jogszabályok	56
A családi napközi működésével kapcsolatos módszertani kiadványok, melyek alapul szolgáltak jelen módszertani útmutató elkészítéséhez	58
Mellékletek	60

AJÁNLÁS

Magyarország gazdasági-társadalmi fejlődésének egyik fő prioritásai között szerepel a munkát vállalók számának növelése, ezen belül is kiemelkedik a nők munkaerő-piaci arányának a növelése. Kutatások rávilágítanak arra, hogy a kulturális normák, a családi szerepekről alkotott vélemények mellett a női munkavállalást jelentősen befolyásolja a gyermeknevelést segítő jóléti szolgáltatások rendszere.

A rendszerváltást követő évtizedekben a gazdasági és társadalmi változások hatására a napközbeni gyermek-ellátás is jelentősen átalakult: a működő intézmények a korábbinál jóval differenciáltabban igyekeznek igazodni a családok igényeihez mind az általuk nyújtott alapellátás rugalmasabbá tételével, mind az azokhoz kapcsolódó új szolgáltatások bevezetésével.

Az egyik ilyen új ellátási forma a családi napközi, amely közel két évtizedes múltra tekint vissza. Kialakulását a külföldi tapasztalatok tanulmányozása, hazai modellkísérlet és módszertani-szakmai anyagok kidolgozása előzte meg.

A családi napköziben az ellátást nyújtó személy saját otthonában, vagy erre a célra kialakított családias környezetben fogadja a 20 hetes – 14 éves gyermekeket. A más kisgyermek ellátási formákhoz képest a családi napközi lényegesen szélesebb korcsoportot lát el. A csoportlétszám és a helyszín tekintetében pedig jelentős különbségeket mutat, mely számos új szakmai kérdést vet fel, melynek megválaszolása komoly kihívás elé állította a szakembereket. Az évek során a válaszok finomodtak, differenciálódtak, magukba építve a területen felhalmozódott tapasztalatokat.

A korábbi szakmai-módszertani javaslatokat frissítve, kiegészítve a jelenleg hatályos jogszabályokban megfogalmazottakhoz igazítva adjuk közre jelen kiadványunkban. Célunk az ellátás iránt érdeklődők: fenntartók, működtetők, igénybe vevők, továbbá az ellátás szakmai támogatását, képzését, monitorozását és fejlesztését végzők segítése abban, hogy megfelelő információ birtokában tudják a sokszínű, többféle igényt kielégítő, rugalmas, a minőséget is figyelemmel kísérő ellátó rendszert működtetni, fejleszteni, ill. tudjanak élni a rendszer által kínált lehetőségekkel.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet {a továbbiakban: NM rendelet} 48. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a szolgáltatás létrehozása, működtetése során jelen módszertani útmutatóban leírtakat kell figyelembe venni.

A szerkesztők

A családi napköziről

Mi a családi napközi?

A családi napközire vonatkozó szabályokat a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény {a továbbiakban: Gyvt.} tartalmazza.

A családi napközi a gyermekjóléti alapellátás részeként, egy olyan szolgáltató tevékenység, amely családias környezetben, kis létszámmal biztosítja a gyermekek napközbeni ellátását. A családi napközi tehát, nem minősül intézménynek, ezért létesítésére és a működtetésére vonatkozóan nem az intézményekre előírt rendelkezéseket kell alkalmazni.

Rugalmassága nagyban hozzájárul ahhoz, hogy segítse a családok és a munkahelyek igényeinek összehangolását, a lakókörnyezetben munkalehetőséget teremtsen, valamint az intézményes ellátásokhoz képest gazdaságosabban működtethető.

Az egyes települések méretükben, demográfiai jellemzőikben, az ott élő gyermekes családok körében megjelenő szükségletek milyenségében nagy eltéréseket mutatnak. Különbség van a települések között abban is, hogy milyen anyagi, emberi erőforrásaik, helyben adott lehetőségeik, tradícióik vannak, milyen intézményi terheket bír el az adott település, milyen jövőkép határozza meg az ott élők törekvéseit.

Mindezek alapvetően meghatározzák a települések szándékát a napközbeni ellátások szervezése, működtetése vonatkozásában. Nem könnyű ezt a sokféle szempontot, a törvény által kínált sokféle napközbeni ellátással összehangolni, és az adott településnek – finansiális és más szempontokat is mérlegelve – a megfelelő, adekvát napközbeni ellátást megtalálni.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy ott működik jól, rentábilisan a családi napközi, ahol:

- nincs, vagy kevés a bölcsődei, óvodai, iskolai napközis férőhely, a meglévő férőhelyek túlszűfoltak, vagy olyan igények jelentkeznek, melyeket a hagyományos napközbeni ellátást biztosító intézmények nem tudnak kielégíteni (alternatív munkavállalási formák, fogyatékos gyermek napközbeni ellátása);
- a szülők az önköltség és a támogatás felhasználása után kiszámított személyi térítési díjat ki tudják fizetni;
- az önkormányzat vagy a munkáltató támogatja a szolgáltatást igénybe vevő családokat;
- a szolgáltató saját tőke beruházással jó tárgyi feltételeket biztosító telephelyet tud működtetni;
- a szolgáltatást nyújtó személynek van tudása és tapasztalata a gyermeknevelésben és gondozásban.

Mi az előnye a családi napközinek?

- A lakókörnyezetben bármilyen kisszámú igény kielégítésére *alkalmas* és képes igazodni a szülők időbeosztásához.
- Családias rugalmas rendszer.

- *A kis létszámú* gyermekcsoport kiemelten jó lehetőséget teremt az egyes gyermek fejlettségét, egyéni szükségleteit figyelembe vevő felügyeletre, gondozásra.
- *Az anyák* akkor tudnának vissza menni *dolgozni*, amikor azt nekik följánlják és ez nem függne a napközbeni ellátás hiányától.
- *Javulna a nők munkavállalási esélye*, mert van hová biztonsággal elhelyezni gyermeküket.
- A nők munkavállalásával a *család egzisztenciális biztonsága növekedhet*.
- *Javulna a kistelepülések esélyegyenlősége*, ahol most ilyen ellátás nincs.
- *Munkája* lehet annak a nőnek, aki vállalkozik egy településen *családi napközi létesítésére*, s ez további munkahelyeket hozhatna létre az adott térségben.
- *Segíthet* az adott település szociális problémáinak a megoldásában.
- A szolgáltatás biztosítása működési engedélyhez kötött, a megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatal felügyeletével, definiált elvárások és feltételek szerint, ellenőrzötten működik.

A családi napközi működési feltételei

A családi napközi létesítése

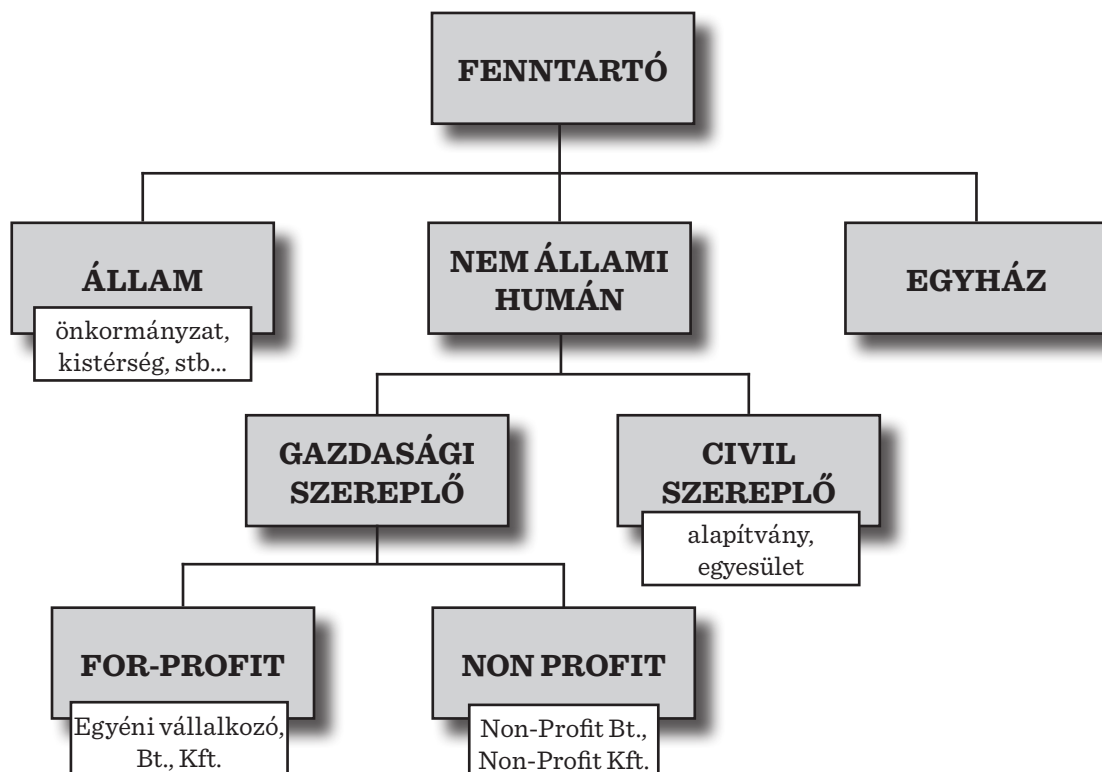
Működési engedély, fenntartói formák, családi napközik típusai

A családi napközi működtetése, mint gyermekjóléti szolgáltató tevékenység a Gyvt. 100. § (1) bekezdése értelmében működési engedélyhez kötött.

A működési engedélyezés részletes szabályait a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről szóló 259/2002. (XII. 18.) Korm. rendelet {a továbbiakban: Gyvr.} részletesen tartalmazza.

Családi napközit a (Gyvt. 5. § s) pontjában meghatározott fenntartók hozhatnak létre és működtethetnek. A fenntartók tehát a jogszabály alapján lehetnek állami és nem állami szervek, valamint egyházak is.

A leggyakoribb fenntartói formákat és az egymáshoz való viszonyukat az alábbi ábrán mutatjuk be:

A családi napközi működtetésének fenntartói oldalról, két lehetséges típusát különböztethetjük meg:

- az önálló családi napközi és;
- a családi napközi hálózat.

A családi napközi feladatait **önálló szolgáltató vagy legalább három – telephelyként működő – családi napkőzit magába foglaló családi napközi hálózat biztosítja. Őt, vagy annál több családi napközi fenntartását hálózatba kell szervezni** {Gyvt. 43. § (10) bek.}. A hálózatban biztosítani kell a szolgáltatást nyújtók részére a folyamatos szakmai tanácsadást, valamint az ellátottak igényeihez rugalmasan igazodó szolgáltatások összehangolását.

A hálózati működtetésnek előnyei

- A hálózatban működtetés költséghatékonyabb, a vállalkozási terhek elviselhetőbbek, a pénzügyi gazdálkodás a nagyobb egységben jobban megvalósítható.
- Ellenőrzöttebb a szolgáltatás, ugyanis a szakmai koordinátor alkalmazásával biztosítottabbá válik a szakmai munka megfelelő színvonala.
- Több családi napközi telephely jöhet létre az országban, mert olyan szolgáltatóknak is lehetőséget nyújt a tevékenység végzésére, akik önállóan nem vállalkoznának rá, így kapcsolódnak a hálózathoz.
- A hálózatot fenntartó a működtetéssel járó feladatok elvégzésével tehermentesíti az egyes telephelyeken dolgozó szolgáltatásnyújtót, így teljes munkaidejét a gyermekek ellátására, illetve az ezzel kapcsolatos feladatok elvégzésére fordíthatja.
- A hálózatban működő családi napköziknél tekintetében vélhetően megtörténik a jó gyakorlatok megbeszélése, valamint tanulnak egymás szakmai tapasztalataiból.

A hálózaton belüli feladatok megoszlása

A fenntartó feladatai:

1. Az egyes telephelyeken lévő családi napközik infrastrukturális elvárásainak megfelelően otthonos, családi környezetben azonos szakmai szempontok alapján biztosítani a szolgáltatást.
2. Biztosítja a hálózat fenntartásához szükséges pénzeszközöket.
  - telephelyenként éves költségvetést készít;
  - telephelyenként megállapítja a tárgyévi intézményi és a személyi térítési díjat;
  - felelős a normatív állami hozzájárulás igényléséért, célszerű felhasználásáért, és elszámolásáért;
  - a szolgáltatásért megállapított személyi térítési díjat beszedi.
3. A hálózat egészére vonatkozóan gazdálkodik, biztosítja a jogszabályoknak megfelelő pénzügyi adminisztrációt.
4. Gyakorolja a munkáltatói jogkört.
5. Felelős a telephelyek működési engedélyének megszerzéséért.
6. Felelős a hálózatban lévő egyes telephelyek szakmai programjának elkészítéséért.
7. Felelős a hálózat szervezeti és működési szabályzatának elkészítéséért.
8. Felelős a telephelyek szakmai színvonaláért, ennek biztosítása érdekében hálózati koordinátort alkalmaz.
9. Ellenőrzi és évente egyszer értékeli a hálózat egészének, ezen belül az egyes telephelyek szakmai munkáját, a szakmai program végrehajtását.
10. Feladata a működést segítő pályázatok figyelemmel kísérése, valamint a hálózat munkáját megjelenítő web-es felület működtetése.

11. Kialakítja a területileg illetékes megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalával a szakmai kapcsolatot, melynek tartalma a hálózat működéssel kapcsolatos lényeges döntésekben konzultáció.
12. Fontos feladata továbbá a családi napközi hálózat ellátási területén lévő önkormányzatokkal a jó kapcsolat kialakítása, illetve a feladat ellátáshoz – annak érdekében, hogy csökkentse az igénybevevő családokra háruló térítési díj összegét – kezdeményezi az ellátási szerződés megkötését.

A hálózati koordinátor feladatai:

1. A fenntartóval és a szolgáltatást nyújtóval szoros munkakapcsolatot alakít ki és közvetít a szakmai kérdésekben.
2. Felelős a szakmai munkáért:
  - helyszíni látogatásain megfigyelést végez, szakmai kérdésekben segítséget nyújt;
  - szervezi és részt vesz a közös munkaértekezleteken;
  - a szülők és a szolgáltatásnyújtó közös megbeszélésein részt vesz, képviseli a fenntartót;
  - kezeli a szülők bejelentéseit, ha szükséges közvetít a fenntartó és a szülő között.
3. Figyelemmel kíséri a családi napközi szolgáltatók részére szervezett továbbképzési lehetőségeket, a szakmai napok időpontjait és helyét, hogy a szolgáltatóknak lehetősége legyen ezeken részt venni, segíti a helyettesítések megszervezését.
4. Segíti a fenntartót a családi napközi hálózat munkáját bemutató anyagok, jelentések elkészítésében, a szolgáltatás elterjesztésében, a szolgáltatásnak a felhasználói igényekhez való igazodásában.

A szolgáltatást nyújtó személy feladatai:

1. A telephelyen dolgozó feladata a fenntartóval együttműködve és a szakmai feltételekhez igazodva, felszerelni a családi napközit. Felelős a berendezési tárgyakért, eszközökért és a felszerelés, játékeszközök rendeltetésszerű használatáért.
2. A családokkal a gyermek érdekeit szem előtt tartva, jó kapcsolatot épít ki, hogy segítse a gyermek fejlődését.
3. Felelős a szakmai munka minőségéért.
4. A fenntartóval együttműködve gondoskodik a gyermekek ételmezéséről.
5. Vezeti a gyermekek napi jelenlétét és felelős azokért a dokumentumokért, amelyeknek a vezetésével a fenntartó megbízza.
6. A szakmai munka ellenőrzése során az ellenőrzés szabályainak megfelelően jár el.

Családi napközi működtetéséhez szükséges felkészítő tanfolyam

Működési engedélyt csak az a fenntartó kaphat, aki bizonyítja, hogy a telephelyen szolgáltatást végző személy és a helyettese rendelkezik a jogszabályban meghatározott tanfolyam elvégzését igazoló tanúsítvánnyal.

A tanfolyam tematikáját a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközi működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról szóló 29/2003. (V.20.) ESzCsM rendelet 4. melléklete tartalmazza.

A családi napközi szolgáltatás szakmai programja

A működési engedély kiadásának további feltétele a *családi napközi szolgáltatás szakmai programjának* megfelelősége.

A szakmai programban a szolgáltatás működését meghatározó célokat, feladatokat és az azokhoz rendelt feltételeket kell bemutatni. A szakmai program kötelező elemeit az NM rendelet 4/A § (1) bekezdése tartalmazza.

Formailag megfelelő a szakmai program, ha:

- megnevezi a készítőjét, feltünteti az elkészítés időpontját, az érvényességi idejét;
- tartalmazza a fenntartó, hálózat esetén a hálózat, mint szolgáltató, és a telephely nevét, címét, elérhetőségét;
- tartalmazza a családi napközi hálózat, valamint a családi napközi telephely által ellátandó földrajzi terület napközbeni kisgyermekellátásának jellemzőit;
- megfelelően tagolt, szerkezete követi az NM rendeletben felsorolt tartalmi elemeket;
- csatolták a kötelező mellékleteket, a családi napközi hálózat esetén a szervezeti és működési szabályzatot, vagy tervezetét, illetve a telephely szolgáltatására vonatkozóan a gyermek törvényes képviselőjével/szülővel kötendő megállapodás tervezetét.

A szakmai program tartalmával kapcsolatban kívánalom az, hogy:

- hálózati működtetés esetén mutassa be a családi napközi hálózat célcsoportját, azt, hogy milyen okok indokolják a hálózat létrejöttét, működését;
- mutassa be a telephelyre vonatkozó célcsoportot és a szolgáltatás nyújtásának szükségességét, annak indokait;
- a program tükrözze azt, hogy a családi napközi tárgyi, környezeti feltételei megfelelnek a gyermeknevelési-gondozási feladataihoz;
- amennyiben a szolgáltatást nyújtónak a jogszabály által előírt végzettségen túl speciális tudása van, az jelenjen meg a feladatellátás tartalmában;
- a családi napköziben folytatni kívánt nevelő-gondozó munka igazodjon a korszerű kisgyermekgondozás-nevelés alapelveihez;
- jelenjenek meg a gyermek gondozásának feladatai egységben a neveléssel;
- a családi napközi tartsa tiszteletben a család szokásait és törekedjen a család és a saját nevelési gyakorlatának összhangjára, a kölcsönös tájékoztatásra;
- ismerje el a szolgáltatását igénybevevő család személyiségi jogait és azt a jogát, hogy az őt érintő nyilvánosságokba, dokumentumokba betekinthet, valamint mi a panaszjog gyakorlásának módja.

A fenntartó feladata – ha a szakmai program lényeges elemeiben változás következik be (hálózat kialakítása, telephelyváltás, fenntartó váltás, feladatok módosulása, stb.) – a változáshoz igazítani a szakmai programot és azt 15 napon belül az engedélyező hatóságnak bejelenteni.

A családi napközi gyermeklétszáma

A Gyvt. 43.§ (6)-(8) bekezdés alapján

- A családi napközibe húszhetestől tizennégy éves korig vehető fel gyermek.
- A családi napköziben a saját, napközbeni ellátást másutt igénybe nem vevő, tizennégy évesnél fiatalabb gyermeket is figyelembe véve legfeljebb öt gyermek gondozható.
- Ha a családi napköziben egy fogyatékos gyermeket is gondoznak, akkor a gondozható gyermekek száma 4 fő, amennyiben valamennyi gyermek fogyatékos, úgy 3 fő.
- A családi napköziben a meghatározott létszámon túl még két gyermek, ha fogyatékos gyermekről van szó még egy gyermek gondozása engedélyezhető, ha az ellátást végzőnek a kiegészítő feladatokra állandó segítsége van.
- Az NM rendelet 48.§. (6) bekezdése meghatározza a „saját gyermek” fogalmát. Saját gyermek alatt olyan, a szolgáltatást közvetlenül nyújtó gondozó gyermekét kell érteni, aki egyben a családi napközi fenntartója is, amennyiben a fenntartó egyéni vállalkozó.
- Az adott családi napközibe járó gyermekek számának meghatározásakor figyelembe kell venni, hogy van-e elegendő hely a játszáshoz, a gyermekek pihenéséhez, az alvásához, és megfelelően nyugalmas hely az iskolások tanulásához.

A családi napközi ellátás személyi feltételei

A családi napközi személyi feltételeire irányadó rendelkezéseket a Gyvt. 43. § (4), (8) bekezdése, az NM rendelet 46. § (3)-(4) bekezdése, 47. § (1)-(4) bekezdése és 49. § (1)-(2) bekezdése szabályozza.

Családi napközi telephely

Családi napközi szolgáltatást nyújtó személy és helyettesítésének módja

A szolgáltatást nyújtónak a fenntartó alkalmazásában kell állnia. Ez főállású egyéni vállalkozás esetén önfoglalkoztatást jelent.

A feladatot olyan kiegyensúlyozott, nyugodt, magabiztos, érett személyiségű ember vállalhatja, aki alkalmas arra, hogy a rábízott gyermek mindennapi ellátását az elvárt színvonalon egyenletesen, felelősséggel végezze. Örömmel gondoz-nevel, magától értetődőnek tartja, hogy ez az egyéni szükségletek figyelembe vételével, a gyermek együttműködésére építve történjen.

Általános emberi magatartására a nyitottság a jellemző, elfogadja a más nemzetiségű/etnikumú, vallású embert, a fogyatékkal élő gyermeket és felnőttét, tiszteletben tartja másoknak az övétől eltérő, de erkölcsileg elfogadható nézeteit, meggyőződését.

Kíváncsi, hogy a családi napközi szolgáltatásnyújtója a későbbiekben is képezze magát és fejlessze tudását, legyen tájékozott a munkájával kapcsolatos kérdéskörben. Érdeklődjön a gyermekgondozás-nevelés szakmai kérdései iránt, szívesen vegyen részt előadásokon, továbbképzéseken, olvasson ebben a témában.

Az NM rendelet 47. § (3) bekezdése értelmében a családi napközi ellátás biztosításához a külön jogszabályban előírt tanfolyam elvégzése szükséges és elegendő.

A fenntartó viszont dönthet úgy is, hogy a családi napköziben az NM rendelet 2. számú mellékletének II. Része I. Alapellátások 3. Családi napközi pontja alatt meghatározott munkakört létesít, ezzel elismeri a szakmai képesítést.

A gyermekellátás minősége szempontjából előnyös, ha az ellátást közvetlenül nyújtó személy rendelkezik a tanúsítvány mellett csecsemő- és (kis)gyermekgondozó, óvodapedagógus, tanító, tanár vagy védőnő képesítéssel, továbbá e területeken szerzett gyakorlattal, vagy aki saját gyermekének nevelése közben megfelelő tapasztalatokra tett szert. Ezeknek a képesítéseknek a megléte azonban nem feltétele a szolgáltatás engedélyezésének.

A családi napközi szolgáltatást nyújtó személynek nyilatkozni kell arról, hogy bármilyen okból bekövetkező akadályoztatása esetén helyettesítése megoldott olyan személlyel, aki alkalmas a feladatra. A nyilatkozathoz csatolni kell az alkalmasságot igazoló dokumentumokat (tanúsítvány, egészségügyi nyilatkozat, büntetlenségi nyilatkozat, erkölcsi bizonyítvány). A helyettesítés idejében a helyettes feladat és felelősségi köre a családi napközi szolgáltatást nyújtó személy feladat és felelősségkörével azonos.

Állandó segítő

A Gyvt. 43. § (8) bekezdés szerint a családi napköziben 5-nél több gyermek ellátása esetében állandó segítőt kell alkalmazni olyan módon, hogy a segítőnek legalább heti 30 órát kell rendelkezésre állnia, ha a napi nyitvatartási idő meghaladja a napi öt órát. Amennyiben a családi napközi nyitvatartási ideje kevesebb, mint napi 5 óra, a segítőt legalább heti 15 órában kell foglalkoztatni. Feladata, a családi napközi szolgáltatást nyújtó személy irányítása alapján közreműködni a naponta rendszeresen előforduló tevékenységek végzésében.

A szabályozás rugalmas a tekintetben, hogy nem napi szinten határozza meg a segítő alkalmazását, hanem heti óraszámban, így amennyiben a hét egyes napján kevesebb gyermek van, akkor nem szükséges a segítő, ha pedig több a gyermek, akkor napi szinten előfordulhat az is, hogy akár a családi napközi teljes nyitvatartási idejében kell rendelkezésre állnia.

Az állandó segítőnek nem kell tanfolyami végzettséggel rendelkeznie, csak abban az esetben, ha a szolgáltatást nyújtó személy helyettesítését vállalja.

Családi napközi hálózat

A hálózat fenntartója a hálózati telephelyeken dolgozók munkájának segítése érdekében *családi napközi koordinátort* alkalmaz, amely személynek rendelkeznie kell a külön jogszabályban előírt tanúsítványával, valamint az NM rendelet 2. számú melléklet II. Része I. Alapellátások 3. Családi napközi pontban meghatározott képesítések valamelyikével.

A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény 3. § (3) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy a fogadó szervezet feladatainak ellátásához jogszabályban előírt létszámfeltételek önkéntes foglalkoztatásával nem teljesíthetők.

A fentiek értelmében tehát, a kötelezően teljesítendő személyi feltételek vonatkozásában önkéntes személy nem alkalmazható. Ezen felül további személyek foglalkoztatása során van lehetőség az önkéntes személyek alkalmazására.

A családi napközi finanszírozása

Befogadás a finanszírozási rendszerbe

Az állami, egyházi és nem állami fenntartó normatív állami hozzájárulásra való jogosultságának feltétele – az új férőhelyeknek – a külön jogszabály szerinti finanszírozási rendszerbe történő befogadása {Gyvt. 145. § (2) bek. b) pontja.}.

A központi költségvetésről szóló törvényben biztosított támogatás a külön jogszabály szerinti finanszírozási rendszerbe történő **befogadás nélkül is jár**, amennyiben a családi napközi működésének engedélyezése 2012. január 1. előtt történt.

Ezeknél a szolgáltatásoknál az állami támogatás igénybevételi lehetősége folyamatos mindaddig, amíg egy esetleges változás a működési engedély módosítását nem teszi szükségessé.

Ha egy **állami támogatást igénybevevő családi napközi fenntartója változik, vagy a fenntartó** több családi napközit működtet és **telephelyei között férőhelyeket csoportosít át**, szükségessé válik a működési engedély módosítása, de az állami támogatás igénybevételi lehetősége megmarad.

Továbbá a rendelkezésre álló kapacitástól függetlenül is be kell fogadni azt a szolgáltatást, amelyre a fenntartó pályázati úton elnyert európai uniós vagy hazai fejlesztési támogatásban részesül, illetve a kérelem benyújtását megelőzően is érvényes működési engedélyben feltüntetett szolgáltatás, amely esetében a fenntartó telephelyei közötti férőhelyszám-átcsoportosítás teszi szükségessé.

A szolgáltatás-típusonkénti befogadható kapacitásokat a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter állapítja meg, ezek az adatok nyilvánosak, a fejlesztéseket ehhez igazodóan lehet végrehajtani. Bővebb, aktuális információ a <http://nrszh.kormany.hu> weboldalon található.

A családi napköziki normatív állami támogatásának felhasználására vonatkozó szabályokat és az ellenőrzés szempontjait az *egyházi és nem állami fenntartású szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók normatív állami támogatásáról szóló 213/2009. (IX.29.) Korm. rendelet* tartalmazza.

Igénybevevői nyilvántartás

Az igénybevevői nyilvántartásba történő adatszolgáltatási kötelezettség arra az engedélyesre, azaz arra a családi napközire terjed ki, amelyik a működéséhez költségvetési támogatást vesz igénybe.

A nyilvántartást a szolgáltatások finanszírozásának ellenőrzése és a párhuzamos ellátások kiszűrése érdekében hozták létre, mely tartalmazza az adott napon, az adott szolgáltatást igénybevevők legfontosabb adatait és az igénybevevők Társadalombiztosítási Azonosító Jelét.

Ez egy napi szinten vezetett nyilvántartás, melyhez az adatokat a fenntartók által megbízott, ügyfélkapu jogosultsággal rendelkező személyek szolgáltatják.

Az igénybevevői nyilvántartásba történő adatszolgáltatásért a fenntartó felel. Az adatszolgáltatás teljesítésére a fenntartó ügyfélkapu belépéssel rendelkező, a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatalnak (továbbiakban: NRSZH) bejelentett munkatársat jelöl ki (e-képviselő). Az egyéni vállalkozó fenntartó és a fenntartó szervezet képviselője saját magát is kijelölheti e-képviselőnek.

Az e-képviselő adatszolgáltató munkatársakat jelölhet ki, akik ügyfélkapu belépéssel rendelkeznek, megadottak a személyes adataik és megjelölt az a szolgáltatás (engedélyes), amelynek tekintetében a munkatárs jogosult az adatok közlésére.

Az igénybevevői nyilvántartásba a családi napközi esetében az adatokat legkésőbb az igénybevétel első napját követő munkanap 24 óráig kell rögzíteni.

A napi jelentés elmulasztása esetén a vonatkozó gondozási napok után nem számolható el költségvetési támogatás.

A személyi térítési díj fizetésének szabályai

A családi napköziben biztosított napközbeni ellátásért a gyermekvédelmi törvény rendelkezései szerint {Gyvt. 146-148. §} személyi térítési díjat kell fizetni. A térítési díj megfizetésére a szülői felügyeletet gyakorló szülő, vagy más törvényes képviselő kötelezett.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011.(XII.29.) Korm. rendelet tartalmazza a térítési díj megállapítására, ezen belül a családi napközi térítési díjára vonatkozó szabályokat.

A jogszabály mentesíti a költségvetési támogatást nem igénylő fenntartót az intézményi térítési díj, illetve a személyi térítési díj összegére vonatkozó szabályok alkalmazása alól, így a fizetendő térítési díjat szabadon állapíthatja meg.

A térítési díj általános szabályai:

1. A családi napközi fenntartója kötelezett arra, hogy megállapítsa a családi napközi telephely *intézményi térítési díját*, amely a szolgáltatási önköltség és a normatív hozzájárulás különbségének egy napra jutó összege. Az intézményi térítési díjat minden évben április elsejéig kell megállapítani, így az intézmény, szolgáltató pontosabban tud tervezni az adott évre. Amennyiben előre nem látható, nem tervezhető kiadások merülnek fel, a jogszabály lehetőséget biztosít arra, hogy egy évben egyszer módosítani, változtatni lehet a szolgáltatási önköltséget. Fontos tehát, hogy *az intézményi térítési díjat minden esetben ki kell számolni és azt dokumentálni is kell.*
2. A szülő által fizetendő térítési díjat az ún. *személyi térítési díjat*, a Gyvt. 148. § (1) bekezdése alapján az intézményvezető állapítja meg. Garanciális szabály, hogy ez az összeg nem haladhatja meg az intézményi térítési díj összegét.

A térítési díj összegéről a szülő a szolgáltatás megkezdése előtt írásbeli értesítést kap. A kötelezettnek joga van a fenntartóhoz fordulni, ha vitatja az összeget, vagy elengedést, mérséklést kér. A fenntartó a személyi térítési díj összegét évente két alkalommal felülvizsgálhatja és megváltoztathatja.

A családi napköziben a személyi térítési díj megállapításánál a Gyvt. 150.§ (1) bekezdés b) pontja alapján az igénybevevő gyermek családjában az egy főre eső rendszeres havi jövedelmet kell figyelembe venni úgy, hogy a térítési díj összege nem haladhatja meg annak 50 %-át.

A szabályozás lehetőséget ad arra {Gyvt. 148.§ (10)-(10a) bek.}, hogy:

- a szülő írásban vállalhatja a mindenkori intézményi térítési díjjal azonos személyi térítési díj fizetését;
- a szülő írásban vállalhatja a mindenkori intézményi térítési díj és a számára megállapított személyi térítési díj különbözetének megfizetését.

A fenti esetekben a fenntartótól elvárás az, hogy az igénylő ne kerülhessen előnyösebb helyzetbe annál, aki erre jövedelme, szociális helyzete miatt nem képes.

Amennyiben a szülő vállalja a mindenkori intézményi térítési díj megfizetését a jövedelemnyilatkozat további részét nem kell kitölteni, a család jövedelmének igazolása nem szükséges /5. sz. melléklet a 328/2011.(XII.29) Korm. rendelethez/.

A szülő és a szolgáltató közötti megállapodás

A Gyvt. 32. § (5) bekezdése rendelkezik arról, hogy a szülő és a fenntartó, illetve a fenntartó által megbízott személy az ellátás megkezdésekor megállapodást köt, amely a (7) bekezdés alapján tartalmazza kötelezően a következőket:

- az ellátás kezdetének időpontját;
- az ellátás időtartamát, (határozatlan, vagy határozott, határozott időtartam esetén a szerződés megszűnésének dátumát);
- az ellátó által nyújtott szolgáltatások tartalmát, módját;
- a személyi térítési díj megállapítására és megfizetésére vonatkozó szabályokat;
- az ellátás megszüntetésére vonatkozó szabályokat, megszűnésének módját (panasztételi lehetőségek);
- megállapodással érintett gyermek és törvényes képviselője személyazonosító adatait, valamint;
- a térítési díj fizetésére kötelezett személy nevét, lakcímét;
- a befizetett díjról a számlaadási kötelezettséget;
- a nyitvatartási időn túli ellátás, kiegészítő szolgáltatások díját.

Amennyiben a családi napközi szolgáltatást eltérő időpontokban veszik igénybe, a szülővel kötött megállapodások száma túllépheti az engedélyezett férőhelyek számát. Ebben az esetben a szabály az, hogy az azonos időben ellátott gyermekek száma nem haladhatja meg a családi napközi engedélyezett férőhelyszámát {Gyvt. 43.§ (11) bekezdés}.

A családi napközi szolgáltatás lényeges jellemzőinek változását követi a szülővel kötött megállapodás megváltoztatása is. A módosítást a fenntartó köteles az engedélyező hatóságnak 15 napon belül bejelenteni.

A családi napközi ellenőrzése

A működést engedélyező szerv legalább két évente ellenőrzi, hogy a szolgáltató a jogszabályban és a működési engedélyben foglaltaknak megfelelően működik-e. A szociális és gyámhivatal legalább négy évente ellenőrzi a szolgáltató szakmai munkáját. Az ellenőrzésbe bevonja a kijelölt módszertani intézményt.

A helyszíni ellenőrzés kiterjed a működési engedélyben, a jogszabályban foglaltak betartására, különösen a személyi és tárgyi feltételekre, az ellátottak elhelyezésére, a szakmai követelmények érvényesülésére, a személyi térítési díjak megállapításának jogszerűségére, a szakmai kár megtérítésére vonatkozó felelősségbiztosítási szerződés meglétére. A szolgáltató tevékenység ellenőrzésébe bevonhatók a gyermekek napközbeni ellátásának szakértői is.

A Szociális és Gyámhivatal soron kívüli helyszíni ellenőrzést tart, ha tudomására jut, hogy a gyermekek elhelyezésére szolgáló épületek állaga, vagy a szolgáltató működése a gyermekek életét, testi épségét vagy egészségét veszélyezteti, illetve más alkotmányos jogait sérti.

Ha az ellenőrzés során hiányosságot észlelnek, felszólítják a fenntartót a hiányosságok 60 napon belül történő megszüntetésére.

Az illetékes ÁNTSZ, és Fogyasztóvédelem is ellenőrzést tarthat, melyben meggyőződik a higiéniai viszonyokról és a felhasznált alapanyagok megfelelőségéről.

Ha más ellenőrző hatóság észlel hiányosságot, akkor jelzi ezt az engedélyező szervnek, aki a megfelelő intézkedéseket megteszi. {259/2002. (XII.18.) Korm. rend. 14-15. §}

Családi napközi szakmai feltételeinek megvalósulása

A családi napközi létesítésének és működésének közegészségügyi követelményei

A családi napközi helyiségeinek meg kell felelni a gyermekek napközbeni ellátásával kapcsolatos azon előírásoknak, amelyeket az irányadó jogszabályok előírnak.

Minden családi napközi működésének engedélyezésében szakhatóságként a fővárosi, megyei szolgáltató székhelye, telephelye szerint illetékes (megyei kormányhivatalnak) járási népegészségügyi intézete működik közre. Az engedélyezési eljárásban, amennyiben egy telephelyen kettő, vagy több családi napközit kívánnak működtetni, az illetékes tűzvédelmi szakhatóság is részt vesz.

Az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról szóló 28/2011. (IX. 6.) BM rendelet módosítása kapcsán egyértelművé vált, hogy a családi napközire nem a bölcsőde, vagy az óvoda létesítésére vonatkozó szabályok vonatkoznak {6. § 25. pont}. A rendelet 467. § (2)-(3) bekezdésében foglaltak értelmében, ha egy lakásban több családi napközi kerül kialakításra és amennyiben azokat a második emelettől fölfelé kívánják kialakítani, abban az esetben kell csak a többlet tűzvédelmi követelményeket figyelembe venni (a kétirányú menekülés lehetőségének megteremtése, illetve a menekülésre szolgáló az átjárókban és átriumokban a hatályos szabályozás szerinti általános hő és füst-elvezetési követelmények), illetve teljesíteni. Amennyiben egy épületben több lakásban lakásonként egy családi napközit kívánnak létrehozni, azokra külön szabály nem vonatkozik, az általános követelmények az irányadóak.

Családi napközit ott lehet létesíteni, ahol biztosíthatóak a rendelkezési célnak megfelelő, az építmények létesítésére vonatkozó, az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Kormányrendelet (továbbiakban: OTÉK) 50.§ (2) bekezdésben foglalt általános előírások.

Az ingatlant nem kell az ingatlan nyilvántartásban átminősíteni sem üzletté, sem intézménnyé, amennyiben a lakás rendeltetése, funkciója nem változik. Abban az esetben, ha a lakás funkciója megváltozik, tehát életvitelszerűen nem élnek a lakásban, valamint egy épületen belül több családi napközi létrehozása történik, abban az esetben a lakás rendeltetési egysége már megváltozik, hiszen a továbbiakban már nem lakásként funkcionál, ezért át kell minősíteni.

Általános követelmények

Családi napközi működhet kertes családi házban, lakásban illetve e célra kialakított helyiségben, épületben. A családi napközi létesítésekor biztosítani kell a helyiségek rendeltetésének megfelelő szellőzési, fűtési, természetes és mesterséges megvilágítási lehetőséget. A gyermekellátás céljára használt területek, helyiségek balesetmentességét biztosítani kell. A családi napköziben folyamatos ivóvíz-minőségű hideg- és melegvíz ellátásról gondoskodni kell. A szennyvizet közcatornába kell vezetni, ennek hiányában a területileg illetékes hatóságok előírásai szerint kell azt elhelyezni. Tározó a játszóudvar területén nem alakítható ki, megléte esetén gondoskodni kell a biztonsági előírások teljesüléséről (pl. zárt lakattal rögzített masszív fémtető).

Udvar

A gazdasági udvart és a játszóterületet egymástól el kell különíteni. Az udvaron lévő, de játszóterületen kívül eső helyiségeket (pl.: gazdasági épület, szerszámtároló, stb.) zárva kell tartani. A balesetet vagy veszélyhelyzetet előidéző tárgyak (pl.: kisgépek, vegyi anyagok, rovarirtók, stb.) elzárt tárolásáról gondoskodni kell.

A szabadtéri játszásra elkülönített udvar/kert biztonságos kialakítású legyen. Olyan kerítéssel kell körülvenni, amely megakadályozza a gyermekek felügyelet nélküli kijutását. A terület mentes legyen az ártalmas (pl.: mérgező, tüskés, erősen allergén, testnyílásba helyezhető bogyók, stb.) növényektől.

A szabadtéri játékok legyenek az életkori sajátosságoknak megfelelőek, épek, nem balesetveszélyesek. Folyamatos karbantartásukról gondoskodni kell. A mobil, udvari játékok megfelelő tárolását biztosítani kell. A stabil játszószerkeknél az 1 m esési magasság felett az esési területét az MSZ EN 177 vonatkozó szabvány szerint ütés-csillapító védelemmel kell ellátni (gumitégla, homok, füves terület, laza faforgács). A megrongálódott játékokat a gyermek környezetéből el kell távolítani. A játszótéri eszközök biztonságáról a 78/2003. (XI. 27.) GKM rendeletben foglaltak az irányadóak.

Amennyiben az udvaron homokozó van, a homok teljes cseréjéről két évente szükséges gondoskodni. A homokot legalább hetente egy alkalommal átforgatni (felásni) és használaton kívül takarni kell. Udvarral, kerttel nem rendelkező családi napközinnél a gyermekek levegőztetéséről és szabadtéri mozgásfejlesztő játéklehetőségéről az épület közelében kell gondoskodni (közjátsszótér, bérelt terület stb.)

Előszoba – Öltöző lehetőség

Elegendő hely szükséges minden gyermek ruhájának és cipőjének elhelyezésére és gondoskodni kell valamilyen ülőalkalmatosságról. A gyermekek váltó ruhájának és váltó cipőjének megfelelő tárolását biztosítani kell. Egy telephelyen több családi napközi működése esetén fokozottan kell figyelni az érkezés és távozás gördülékeny és kulturált lebonyolítására.

A padlózat legyen jól tisztítható, csúszás- és résmentes. Az előszobában elhelyezendő a hirdetőtábla, melyen helyet kapnak a kötelezően kifüggesztendő (tanúsítvány, gyermekjogi képviselő neve, elérhetősége, dohányzást tiltó tábla, házirend) és az ajánlott (pl.: heti étrend) dokumentumok.

A gyermekek nappali tartózkodására szolgáló helyiség/helyiségek

A helyiség több funkciót is betölt (játszó-, foglalkoztató-, tanuló-, pihenő), melyben minimum 2 m² bútorral nem fedett alapterület szükséges gyermekenként. A helyiség 12 m²-nél kisebb nem lehet. A padózat résmentes, könnyen tisztítható, fertőtleníthető melegpadló legyen.

A napközbeni alvást igényelő gyermekek számára, koruknak, fejlettségüknek, megfelelő fekvőhelyet kell biztosítani, külön (a még nem iskolásoknak jellel ellátott) takaróval és párnával. Az ágyhuzatokat szükség szerint, de legalább kéthetente ki kell mosni. A gyermekek ágyneműjét úgy tárolják, hogy az alvófelületek ne érintkezzenek egymással (pl.: textilzsák).

A lemosható játékokat szükség szerint, de legalább hetente – fertőző betegség előfordulásakor naponta – le kell mosni és fertőtleníteni. A fertőtlenített játékokat meleg folyóvízzel többször, alaposan le kell öblíteni.

Az iskolás gyermekek számára megfelelő helyet kell biztosítani a tanuláshoz és a tanszerek tárolásához (tanulólóasztal, székek, helyi megvilágítás).

A gyermekek nappali tartózkodására szolgáló helyiség a családi napközi nyitvatartási idejében más célra nem használható.

Fürdőszoba, mosdó

Mosdókagyló és WC, szükség esetén bili rendszeresítéséről gondoskodni kell (hét gyermekre 1 mosdókagyló és 1 WC). Ha a családi napköziben a WC-t nem csak a gyermekek, hanem a felnőttek is, saját háztartásban működő családi napközi esetén az együtt élő hozzátartozó is használja, a fertőtlenítésre fokozottan kell figyelni. A WC fertőtlenítése többször, szükség szerint történjen. A gyermekek részére elfogadható a normál méretű WC-ülőkére helyezhető gyermekülők. A kisebb gyermekek számára a mosdókagyló elérhetőségét biztosítani kell (dobogó).

Ha egy épületben több családi napközi működik, akkor maximum három családi napközi használhatja közös helyiségként a fürdőszobát, WC-t, konyhát, feltéve, hogy családi napközinként rendelkezésre áll 1 WC, 1 mosdó, és a konyhában is megfelelő a felszereltség.

Pelenkás gyermek gondozásakor a pelenkázót minden gyermek pelenkázása után fertőtleníteni kell (fertőtlenítésre alkalmas fertőtlenítőszerrel, a szer használati utasításában leírtak szerint). Textilpelenka használata esetén, a széklettel szennyezett pelenkát átöblítés után fertőtlenítőszeres, fedett tárolóedényben kell tárolni mosásig. A vizeletes pelenkák részére külön, fedett tárolóedény szükséges. Amennyiben papírpelenkát alkalmaznak, a használt pelenka nylon, vagy fólia tasakkal bélelt fedeles, lehetőleg lábpedálos tárolóedényben gyűjthető, majd a települési hulladékba tehető. Bilik használata esetén, azokat a WC-be kell üríteni, majd minden használat után ki kell mosni és fertőtleníteni.

Minden gyermek külön törölközővel és fésűvel rendelkezzen, melyet a még iskolába nem járó gyermekek számára jellel kell ellátni. A törölközők cseréjét szükség esetén, de legalább hetente egyszer biztosítani kell.

Festés

Évente meszelní kell a konyhát, mosdót és ételmszerkamrát, ill. legalább 2 m magasságig mosható, fertőtleníthető falfelület esetén legalább két évente kell a festést elvégezni. A szobák és más belső helyiségek festését és/vagy tapétázását, ill. a nyílászárók festését szükség szerint, de legalább öt évente kell elvégezni.

Takarítás – fertőtlenítés

A családi napközi helyiségeiben naponta nedves, szükség esetén fertőtlenítőszeres takarítást kell végezni. Más takarítóeszközt (vödör, felmosó) kell használni a konyhai, és mást az egyéb helyiségekben. A takarítást úgy kell beosztani, hogy a gyermekek napirendjét ne zavarja.

Szükség szerint gondoskodni kell a rovar- és rágcsálóirtásról olyan időpontban, amikor a gyermekek nem tartózkodnak a családi napköziben, és ezt dokumentálni kell. Az irtásról a szülőket és minden dolgozót tájékoztatni kell.

Egészségvédelemmel kapcsolatos követelmények

Családi napközibe csak olyan gyermek vehető fel, aki:

- az életkorhoz kötött védőoltásokkal rendelkezik – a házi orvos igazolása, hogy a gyermek közösségben gondozható (ez ugyanis csak akkor adható ki, ha megkapta az oltásokat);
- fertőző megbetegedésbe nem szenved (nem lázas, fejtetves, illetve serkés, rühes, stb.)

A családi napköziben megbetegedett gyermeket az ellátást nyújtó, a tőle elvárható módon sürgősségi ellátásban részesíti (lázcsillapítás, ágynyugalom, sebellátás). *Lázcsillapítás mindig csakis a szülővel előzetesen egyeztetett módon történhet – pl.: felvételi adatlap eü. nyilatkozatában a lázcsillapítási szokásokról szóló részben.*

A beteg gyermeket az egészséges gyermekektől lehetőség szerint el kell különíteni és a szülőt azonnal értesíteni kell. Biztosítani kell a sürgősségi ellátáshoz szükséges elsősegélynyújtó felszerelést, melyet elérhető helyen, de a gyermekek által nem hozzáférhetően kell tartani. A családi napközi házi patikájában szükséges egy egészségügyi dobozt tartani.

Az egészségügyi doboz tartalmára vonatkozó ajánlás az alábbi:

- 2 db 1/2x80 cm steril mull, vagy 2 db 10x10 cm-es steril mull-lap;
- 2 db 6x6 cm-es steril mull-lap;
- 1 db 1,25 cm-es ragtapasz („tekercs”);
- 3 db 10 cm x 5 m steril mullpólya;
- 1 db 6 cmx5m-es cosmopor (kicsi ragtapasz);
- 1 doboz gyorsragasztó (gézes ragtapasz);
- 1 db 120 ml-es Betadin oldat;
- 1 db olló;
- 1 pár gumikesztyű;
- 2 db sebkötő ragtapasz (nedvszívós, gennyes sebre, hogy ne ragadjon bele);
- 1 háromszög kendő (vagy egy tetra pelenka);
- 1 biztosítótű;
- 1 lázmérő.

Gyógyszerkészlet:

- lázcsillapító, fájdalomcsillapító ellátott gyermekek kora alapján, szülővel egyeztetve (kérje gyógyszerész segítségét);
- helyi antihisztamin (pl.: Fenistil gél) – csípés, kiütés esetére;
- ha van krónikus beteg gyermek, az ő megfelelő gyógyszerei, ezeket mindig szakorvos írja fel, és a szülő gondoskodik róla.

A családi napköziben csak egészséges személy dolgozhat. Az ellátást nyújtó és a segítő személynek, valamint a helyettesnek a külön jogszabályban előírtak szerint kell az egészségügyi alkalmasságot igazolni. Az erről szóló dokumentumot a helyszínen kell tartani és az ellenőrző szervek kérésére bemutatni.

Amennyiben a szolgáltatást nyújtó, a helyettes, vagy az állandó segítő valamely családtagja is a családi napköziként is szolgáló ingatlanban lakik, úgy a családtagok házi orvosaitól évente egy alkalommal igazolást kell kérni arra vonatkozóan, hogy a családtagok a gyermekeket veszélyeztető betegségekben nem szenvednek.

Családi napközi területén a dohányzás tilos.

A gyógyszereket, veszélyes anyagokat, veszélyes készítményeket zártan kell tárolni.

Az irritatív, veszélyes anyagok használatát a területileg illetékes kistérségi Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Intézetének az arra szolgáló nyomtatványon be kell jelenteni és a nyilvántartásba vételhez kapcsolódó összeget meg kell fizetni.

A felhasználásra kerülő veszélyes anyagok (pl.: hypo, domestos, mosogatógép tableta, stb.) biztonsági adatlapját be kell szerezni, és a veszélyes anyagok tárolására szolgáló helyiségben, jól látható módon kell elhelyezni (pl.: falra felfüggesztett irattartó). Javasolt a biztonsági adatlapokból egy példányt az iratok között is tartani.

Háziállatot csak biztonságosan, a gyermekek tartózkodási helyétől elkülönítetten (a gyermekek védelmét biztosítva) lehet tartani. A gazdasági udvaron – a játszási területtől elkülönítetten – haszonállatok tartása csakis az élelmiszer láncról és a hatósági felügyeletről szóló 2008. évi XLVI. törvény 6. § valamint az állategészségügyről, valamint az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló 41/1997. (V. 28.) FM rendelet betartása mellett engedélyezhető.

A családi napközi létesítésének és működésének tárgyi feltételei

Milyen legyen a berendezés?

A családi napközi berendezésének a gyermekek életkorához, fejlettségéhez, igényeihez kell igazodnia. Miután az ellátás családi környezetben történik, nem kell megfelelnie a bölcsődével vagy óvodával szemben támasztott intézményi követelményeknek, de néhány alapvető igényt ki kell elégítenie.

Ha a családi napköziben 1 éves kor alattiak gyermekét gondoznak, akkor részére elkülönített játszó- és pelenkázó/öltözőhelyet kell kialakítani. Elengedhetetlen, hogy az egy éven aluli kicsiknek legyen saját ágyuk. Azoknak a nagyobb gyermekeknek, akik igénylik a napközbeni alvást, pihenést – biztosítani kell arra alkalmas helyet (heverőt, fektetőt, matracot, ipari polifoamot, stb.)

Be kell szerezni olyan méretű székeket és asztalokat, amelyek mellett a gyermekek kényelmesen tudnak étkezni, tanulni, illetve játszani. A bútorokat úgy kell elhelyezni, hogy a gyermekeknek elegendő hely jusson játékra, a nagyobbaknak legyen egy nyugodt sarkuk, ahol zavartalanul tanulhatnak. A játékok elhelyezése nyitott polcon történjen, a felnőtt felügyeletét igénylő játékokat, látható, de a gyermek számára nem elérhető módon kell tárolni.

Meg kell teremteni a kézmosás, mosakodás feltételeit is: ha felnőtt mosdó áll rendelkezésre, gondoskodni kell biztonságos „kislépcsőről”, dobogóról, amely segíti a gyermekeket, hogy elérjék a vízcsapot, de ha megoldható, legjobb a gyermekek magasságához méretes mosdó. Személyes eszközeiket – fésűt, törülközőt, fogkefét – a gyermekek által elérhető, állandó helyen célszerű tartani – valamilyen megkülönböztető jelzéssel vagy névvel ellátva, hogy önállóan tudják használni.

Milyen gyermekbútorra van szükség?

A csecsemő öltöztetésére, pelenkázására olyan állandó helyet kell kialakítani a lakásban, amely csak erre a célra szolgál, könnyen tisztán tartható, fertőtleníthető. Ez lehet pólózó, falra szerelt, lehajtható vagy asztalra, szekrénykére tehető sima falap. Lényeg, hogy ne borulhasson fel használat közben, és olyan magasságban helyezték el, hogy a felnőtt számára kényelmes legyen. Ágyon vagy heverőn, vagy a szőnyegen is tisztázható és öltöztethető a csecsemő vagy a kisgyermek. Csecsemő számára legkényelmesebb fekhely a gyermekágy (rácsos kiságy, vagy utazóágy). A közepes méretű gyermekágy nagysága 60 x 120 cm. Az ennél kisebb gyermekágy csak addig felel meg, amíg a kisgyermek abban nem áll fel, mert a nagyobbak a rács magassága miatt abból könnyen kibukhatnak.

A már oldalra, hasra forduló csecsemőnek is elegendő mozgáshelyet kell biztosítani az ébrenlét idejére. Erre megfelelő a normál méretű, kereskedelmi forgalomban kapható hempergő. Ha már kúszni, mászni tud, vagy járni tanul, a legjobb elkerített helyet biztosítani a számára. Az úgynevezett elkerített szobasarkot vagy játszóhelyet jól rögzített farúccsal célszerű elválasztani a szoba többi részétől (ebben jól lehet kapaszkodni). Miután a kisgyermek átlát rajta, nem érzi magát kirekesztve, és higiénés szempontból is védett helyen kúszhat, mászhat, játszhat anélkül, hogy a nagyobbak zavarnák. Az elkerített játszóhely szabadságot, biztonságot jelent a gyermeknek, nyugalmat a felnőttnek.

A biztosan még nem ülő gyermeket javasolt ölben etetni. Fokozott figyelemmel kell használni a magas etetőszéket, mert könnyen felborulhat, emiatt be kell kötni benne a gyermeket, vagy állandóan mellette kell állni, amíg eszik. Az egy éven felüli járni tudó gyermeke részére alvásra célszerű a gyermekfektető használata. A már biztosan ülni, járni tudó kicsik és az óvodások részére olyan asztalt, széket kell biztosítani, amelyen kényelmesen ülnek, kapaszkodás, illetve meghajlás nélkül tudnak enni, és talpuk a földön nyugszik. A családi napköziben jól megfelel a célnak a konyhai ülőke és a sámlis is. Az ülőpárnák alkalmazása segíthet a megfelelő magasság kialakításában. Fontos, hogy a gyermek önállóan tudja a helyét elfoglalni és elhagyni.

Az iskolások nyugodt tanulása feltételeinek megteremtése érdekében csendes, állandó helyet, a tanszerek tárolására is alkalmas, a gyermek méreteihez igazodó asztalt kell biztosítani, kényelmes székekkel, megfelelő megvilágítással.

A jó gondozás egyéb kellékei

Az étkezéshez használt eszközök beszerzésekor célszerű figyelembe venni a következőket: A gyermekek asztalára étkezéskor helyezzünk tiszta textil abroszt. A tálaló edényeknek jénai tálak a legalkalmasabbak. A kancsók, poharak lehetőleg üvegből, a tányérok porcelánból, az evőeszközök és a főző/tálaló edények rozsdamentes anyag-

ból legyenek, melyek jól tisztántarthatóak, esztétikusak és méretükben megfelelőek. Étkezéskor használjunk, ha szükséges előkét és minden esetben papírszalvétát.

A csecsemő számára az ivás technikájának elsajátításához olyan alakú pohár felel meg leginkább, amelynek felső pereme kissé kifelé hajlik, mert jól rásimul a csecsemő ajkára. Etetéshez a szokványos formájú kávéskanál válik be, ha hegye lekerekített és nem éles a széle. A csecsemő edényeit elkülönítetten kell kezelni!

Az önállóan ülő gyermekek ügyesen, kényelmesen esznek az ún. gyermekkanállal, amely akkor a legjobb, ha rozsdamentes anyagból készült.

A családi napköziben a gyermekek saját ruhájukat használják, célszerű azonban váltóruháról, cipőről gondoskodni (szülőktől bekérni), s azt megfelelő helyen, a felnőttek ruhatárától elkülönítetten tárolni. Az ágynemű könnyen kezelhető, izléses legyen, télen melegebb-, nyáron könnyű flanel-takarót javasolt használni.

Fontos eszköz a játék

Ahhoz, hogy a gyermekek valóban jól érezzék magukat a családi napköziben, szükségük van koruknak és fejlettségüknek megfelelő játékokra is. Természetesen a gyermekek bevihetik a kedvenc játékaikat is, és a szülők is segíthetnek a készlet bővítésében.

A játékok kiválasztásánál, a játékkészlet összeállításánál a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Egészségügyi szempontok

- könnyen tisztítható, fertőtleníthető legyen;
- balesetet ne okozzon (ne legyen törött, ne legyen könnyen törhető, ne essen szét darabjaira, ne legyenek éles sarkai, ne lógjon hosszú zsinórón, ne legyen túl nehéz).

Pedagógiai szempontok

- lehetőleg minél több tevékenységformához legyenek megfelelő játékszerek;
- a játék színe, nagysága, formája keltse fel és tartsa ébren az érdeklődést;
- több fajta tevékenységre lehessen felhasználni;
- legyenek más nemzetek szokásait tükröző játékok;
- játékválasztásnál legyen szempont a nemek közötti egyenlőség elvének betartása (a kislányoknak is legyen autó, a fiúknak is baba).

A játékkészlet összeállításánál szükséges figyelembe venni

- a csoport létszámát;
- a gyermekek életkorát;
- a gyermekek fejlettségét;
- a gyermekek érdeklődését.

Minden gyermekcsoportba javasoltak a következő szobai játékok:

- mozgásfejlesztő játékok (autó, dömper, motor, tricikli, bicikli, talicska, stb.);
- konstruáló- és építőjátékok;
- labda;
- babák, állatfigurák;
- utánzó- és szerepjáték kellékek (pl.: babaedények, takarók, babaruhák, orvosi táska, szerszámok, fodrász kellékek, boltos kellékek, stb.);
- alkotó tevékenységek eszközei (ceruza, festék, zsírkréta, gyurma, gipsz kiöntő, különböző papírok, olló, ragasztó, stb.);
- finommozgást fejlesztő egyéb játékok (pl.: gyöngy, pötyi, mozaik, stb.);
- gondolkodást, emlékezetet fejlesztő játékok (bébi logi, kirakó, képes lottó, dominó, kártya, memória játék, társas játékok);
- a korcsoportnak megfelelő képes-, mese- és ifjúsági könyvek.

Ha csecsemő is van a csoportban, számára javasolt játékok:

- játsszókendő, üreges, egymásba rakható tárgyak (hordósor pl.), csörgők, frottír labdák, rágókák, mászópárnák, úszógumik, műanyag és/vagy textil képeskönyvek, Montessori torony, építőkockák, stb.

A kertben, szabad levegőn játszó gyermekeknek is szükségük van játékszerre, a homokozáshoz, pancsoláshoz, mozgáshoz, pl.: homokozó lapátokra, vödörökre, kis biciklikre, talicskákra, labdákra, úszójátékokra. A higiénés szempontok betartásával a szobai játékok is kivihetők a kertbe.

A játékkészlet összeállításánál törekedni kell a sokféleségre, a gyermekek jó hangulatát és fejlődését az segíti elő leginkább, ha többféle tevékenységből, játékfajtából válogathatnak. Az egyes játékfajtákból célszerű olyan mennyiséget beszerezni, hogy egyidőben többen is tudjanak ugyanolyan játékkal játszani, ez a konfliktusok megelőzésének egyik lehetséges módja.

Széles korcsoport ellátása esetén különösen nagy gondot kell fordítani arra, hogy minden egyes korcsoportnak rendelkezésére álljon a fejlettségének, érdeklődésének leginkább megfelelő, gazdag játékkészlet. A játékok tárolásának, a játszóhelyek kialakításának meghatározó szempontja a kisebb gyermekek biztonságának és valamennyi korcsoport nyugodt játéktevékenységének a biztosítása.

Biztonság

A könnyen elmozdítható bútorokat – szekrény, játék-, könyvespolc – feltétlenül rögzíteni kell, nehogy a gyermek belekapaszkodva magára ránthassa. A különböző dísz tárgyakat (vázát, virágcserepet) olyan magasra kell tenni, hogy a kisgyermek ne érhesse el.

A lámpákat úgy kell elhelyezni, hogy a gyermek se a kapcsolót, se a villanyégőt ne érhesse el. A háztartásban lévő elektromos készülékek zsinórjának szigetelése ép legyen. Csak földelt vezetékkel ellátott berendezések használhatók. A használaton kívüli készülékek árammentességét biztosítani kell, hogy a gyermek ne tudja bekapcsolni azokat. Az elérhető konnektorokat vakdugóval kell ellátni.

A konyha a kisdetek számára a legveszélyesebb terület az égéses, forrázásos balesetek miatt. Kisgyermek konyhában lehetőleg csak étkezéskor, illetve akkor tartózkodjon, ha a felnőttel közös tevékenységet végez. Felügyelet nélkül nem hagyható, ez különösen érvényes az iskoláskor alatti gyermekekre. A forró ételt tartalmazó edényeket úgy kell elhelyezni, hogy ahhoz a kisgyermek semmilyen módon ne férhessenek hozzá. Meg kell akadályozni, hogy a forró felületű sütőkhöz vagy főzőlapokhoz a gyermekek hozzáérhessenek. A gyermekek nappali tartózkodására szolgáló helyiséget, ha egy légterű a konyhával (amerikai típusú konyha), nyitható védőrácscsal kell elkülöníteni.

A csecsemőágy ráccspálcái közötti távolság maximum 8 cm lehet. A matrac mindenütt szorosan simuljon az ágy széléhez.

Fontos, hogy a kisgyermek a családi napköziben eltöltött idő teljes ideje alatt halló- és látótávolságban legyenek.

A kertben elhelyezett rögzített mozgásfejlesztő eszközök, játékok telepítésénél a játszótéri eszközök biztonságáról 78 /2003.(XI.27.) GKM rendeletben leírtak szerint kell eljárni. Négy évesnél fiatalabb gyermekek esetén a hinta komoly balesetforrás. Telepítésénél az MSZ EN 1177 szabványban leírtakat kell alkalmazni. Gondoskodni kell a hinta használatakor, hogy a felnőttek közvetlen felügyelete biztosított legyen, használaton kívül pedig ki kell akasztani.

Az erkély/terasz védőkoriátja csak függőleges osztású lehet. Az egyes elemek egymástól való távolsága 7-9 cm. A koriát olyan magas legyen, hogy a gyermek akkor se eshessen ki, ha valamire feláll. A gyermekek által elérhető üvegfelületeket védőfóliával kell ellátni (pl.: nem teli ajtó alsó része üveges).

A 3 éven aluli gyermekek védelme miatt a lépcsők fel és lejárataánál védőrács, a lépcső teljes hosszában a gyermek számára elérhető kapaszkodó koriát alkalmazása szükséges. A lépcsők és a kinti lejtős részek csúszásmentesek legyenek.

A mosószeret, tisztítószeret, különböző vegyszereket, gyógyszereket zárható szekrényben, lehetőleg a gyermekek által használt területen kívül kell tárolni. A lakásban és a kertben nem lehetnek szűrő és mérgező növények.

A nevelés-gondozás alapelvei és feladatai a családi napköziben

A családi napközi számos olyan jellemzővel rendelkezik, amely egyedülállóná teszi a gyermekek nevelését vállaló intézmények, szolgáltatások sorában. Az egyik ilyen jellemző: a családi napközi az ellátást nyújtó személy otthonában is működhet. Ennek a speciális helyzetnek a kezelése nem mindig könnyű: az otthon és a munkahely azonossága, a családtagoknak az anya munkájába való esetenként az elfogadhatónál nagyobb mértékben történő bevonódása problémát okozhat. Különösen a saját gyermekek érintettek, akiknek otthonukban kell édesanyjuk figyelmén, törődésén, szeretetén osztozniuk más - számukra idegen gyermekekkel.

Kisebb-nagyobb nehézséget okozhat az is, hogy a család légkörének, szellemiségének megőrzésével, de nem másokra erőltetésével elfogadják az egyes családok egymástól többé-kevésbé eltérő értékrendjét, az ebből fakadó életvitelbeli különbségeket.

A széles korcsoport ellátása, a különböző életkorú gyermekek együttnevelése természetes, de körültekintő szervezést igénylő feladat.

A családi napköziben folyó nevelés, gondozás szakmai elveinek kialakítását jelentős mértékben befolyásolják a bölcsődei, óvodai és iskolai napközi-otthoni nevelést meghatározó elvek, természetesen mindezek a családi napközi jellemzőihez igazítottan jelennek meg.

Alapelvek

A szülőkkel való kapcsolat

A szülők elsődleges szerepét elismerő együttműködés fontossága

Az ellátást nyújtó személy és a családi napközibe járó gyermekek szülei között elengedhetetlen a kölcsönös tiszteleten és bizalmon, megbecsülésen alapuló partnerkapcsolat kialakulása a gyerekek jó közérzete és harmonikus fejlődése érdekében.

Az ellátást nyújtó személy a gyermek felügyelete, nevelése-gondozása során figyelembe veszi az otthon kialakult szokásokat, a jellegzetes reakciókat, a gyermek érdeklődését. Elismeri a szülő elsődleges szerepét és befolyását a gyermek fejlődésére. A szülő kívánságainak megfelelően jár el, ha az nem szorítja háttérbe a családi napközibe járó többi gyermek érdekét és nem ellenkezik az ellátást nyújtó személy szakmai tudásával, meggyőződésével és a családi napközi szakmai módszertani elveivel. Minden olyan esetben, amikor el kell térni a szülő kívánalmaitól, olyan megoldást kell találni, amelyet a szülő is elfogad és helyesel.

Az ellátást nyújtó személy törekedjen a szülői szerepek, kompetenciák erősítésére. A családi napközibe járó gyermekek szüleit támogassa abban, hogy igényeik és lehetőségeik szerint vegyenek részt a napközi életében. Támogassa a szülők közt spontán módon is alakuló kapcsolatokat erősödését, olyan társas összejövetelek szervezését, ahol közösen beszélhetik meg a gyermek nevelésével kapcsolatos tapasztalatokat és gondolatokat.

A szülővel való kapcsolattartás konkrét formái lehetnek: a szülővel történő fokozatos beszoktatás, a mindennapi személyes beszélgetések, szülőcsoportos beszélgetések, egyéni beszélgetések aktuális kérdésekről, problémákról, stb.

Az ellátónak a családi napközibe járó gyermekekkel való kapcsolata

A gondozás és nevelés egysége

A gondozás és nevelés elválaszthatatlan egységet alkotnak. A nevelés tágabb, a gondozás szűkebb fogalom: a gondozás minden helyzetében nevelés is folyik, a nevelés helyzetei, lehetőségei azonban nem korlátozódnak a gondozási helyzetekre.

Az ellátást nyújtó személy kitüntetett jelentőséget tulajdonít – különösen a csecsemők és kisgyermekes esetében – a gondozási műveleteknek. Törekszik arra, hogy az etetés, az öltöztetés, a pelenkacsere naponta többször ismétlődő, apró eseménye örömteli legyen a gyermek számára. Figyelembe veszi a gyermek igényét, ízlését, jó hangulatot teremt, a kölcsönös bizalmon alapuló meghitt kapcsolat kialakulása érdekében.

Az idősebb, önkiszolgálásban már jártas gyermekekénél sem szorul háttérbe a gyermek jó fizikai közérzetéről való gondoskodás. Ez megnyilvánul abban, ahogyan az ellátást nyújtó személy törődik az önállóan öltöző gyermekek rendezett öltözkéivel, külső megjelenésével, a kultúrhygiénés és más viselkedési szokások betartásával, az étkezéseknél figyelembe veszi étvágyukat, egyéni ízlésüket.

A nagyobb gyermek már szeret tevékenykedni, jártas az önkiszolgálásban. A felnőttnek tudnia kell, hogy az erre való igény és képesség az egyes területeken más és más mértékű, ráadásul a gyermek fizikai és pszichés állapotától függően változó. A gyermek dicséretnek veszi, ha az ellátást nyújtó személy időnként feladatokkal bízta meg őt, azonban csak szabad akaratából vehet részt a családi napközi működésével kapcsolatos feladatok végzésében. A kisebb gyermekek felügyeletét, ellátását rábízni tilos.

A gyermekek életkorának emelkedésével egyre nagyobb szerepet játszik a kapcsolatok alakulásában a gondozási időn kívüli együttlét: az éneklés, mondókázás, verselés, mesélés, a gyermek játékanak és más tevékenységének figyelemmel kísérése és támogatása, esetenként segítése vagy az azokban való részvétel, valamint a kötetlen beszélgetés.

Az iskoláskorúak esetében fontos gondozási feladat a napirend kialakításának a segítése. Jelentőséggel bír az egészséges életmód tudatosabbá tétele, a testi és lelki higiénéről való beszélgetés, a kultúrhygiénés szokások alakulásának segítése, a mintanyújtás.

Az egyéni bánásmód

A családi napközibe járó gyermekek jó közérzetének, harmonikus testi-lelki fejlődésének alapfeltétele, hogy az ellátást nyújtó személy törekedjen a rábízott gyermekek megismerésére, egyéni igényeik, tulajdonságaik felismerésére, jelzéseik, reakciók, megnyilvánulásaik megértésére, és mindezeket figyelembe véve gondoskodjék róluk.

Tartsa tiszteletben a gyermek egyéni fejlődési ritmusát, ne sűrgesse, hanem a megfelelő környezet kialakításával és a gyermek fejlettségi szintjéhez igazodó bánásmóddal segítse elő a fejlődést.

A családi napközibe járó gyermekek mindegyike folyamatosan érezze a róla gondoskodó felnőtt elfogadását, akkor is, ha lassabban fejlődik, akkor is, ha esetleg több területen jelentős eltérést mutat az átlagos fejlődéstől, viselkedése bizonyos esetekben különbözik a szokottól, nehezen elfogadható.

Az ellátást nyújtó személy tartsa tiszteletben, fogadja el a gyermek vallási, világnézeti, etnikai stb. hovatartozását és segítse őt e szerint élni.

Az egyéni bánásmód segítse elő a gyermekek egymással való harmonikus kapcsolatának, az egymás iránti empátiának, elfogadásnak és megértésnek a fejlődését is.

A más nemzethez/etnikumhoz tartozás tiszteletben tartása

A családi napköziben is szükséges, hogy a gyermek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségeinek megfelelő segítséget kapjon identitástudata kialakulásához, fejlődéséhez, saját kultúrájához kapcsolódó hagyományok követéséhez. Kapjon lehetőséget arra, hogy más kultúrát is megismerjen és tiszteljen.

Állandóság és rendszeresség

A csecsemő és kisgyermek tájékozódásának, jó szokásai kialakulásának alapja, hogy a vele kapcsolatos események megszokott helyen, időben és sorrendben történjenek. Az idősebb óvódás vagy iskoláskorú gyermek számára is megkönnyíti a beilleszkedést, és megalapozza a biztonságérzetét a mindennapos események, az étkezés, a játék, a tanulás stb. rendje, a személyi és tárgyi környezet állandósága.

Fokozatosság

Az új élethelyzetekhez, személyekhez, helyszínekhez és tárgyakhoz való alkalmazkodás, ezek elfogadása megterhelő a kisgyermek számára. Az alkalmazkodást segíti a változásokkal való fokozatos ismerkedés, barátkozás lehetősége.

Az aktivitás és önállóság támogatása

Az a gyermek, akinek szeretetteljes a kapcsolata a szüleivel és azzal a felnőttel, akinek gondoskodására van bízva, örömmel foglalja el magát, változatosan és elmélyülten játszik, tevékenykedik. Ahhoz, hogy tudjon eleget mozogni és játszani, nyugodt környezetre, biztonságos, tágas játszóhelyre és korának, érdeklődésének megfelelő tevékenységre ösztönző játékokra van szüksége. Az önállóság és az aktivitás tekintetében jelentős különbségek vannak a gyermekek között. Egy gyermek esetében az önállóság és az aktivitás, különböző mértékű lehet az egyes tevékenységekhez kapcsolódóan, továbbá a fizikai és a pszichés állapottól függően is változhat.

Iskolás korban önállóság tekintetében lényegesen nagyobb különbségek lehetnek az egyes gyermekek között, mint az iskolás kor előtti életszakaszban: előfordulhatnak olyan élethelyzetek is, amikor a felnőtt nincs is jelen (pl.: a gyermek egyedül közlekedik). Ezen helyzetek kezelésében rendkívül fontos a szülővel való egyeztetés, il-

letve a szülő kéréseihez való alkalmazkodás. Az ellátást nyújtó személynek tisztában kell lennie azzal, hogy egyes helyzetek fokozott veszélyforrások lehetnek, ezért a feltételek megteremtését és ellenőrzését kiemelt gondossággal szükséges végezni.

Az ellátást nyújtó személy nem adhat nagyobb önállóságot a gyermeknek, mint a szülő, de azokban az esetekben, melyekben a gyermek kompetenciáját nem tartja elegendőnek a helyzet kezeléséhez, kevesebbet igen. (Különösen fontos ez azokban a helyzetekben, melyekben a felnőtt nincs jelen, pl.: iskolások hazamenetele).

A gyermek elfogadása és személyiségének megbecsülése

Ahhoz, hogy a gyermek bízjon a felnőttben és elfogadja irányítását, éreznie kell őszinte érdeklődését, figyelmét, megbecsülését. Az ellátást nyújtó személy tekintse a gyermeket partnernek, ismerje és ismerje el a gyermek kompetenciáját és nyújtson számára ehhez igazodó választási és döntési lehetőséget. Együttműködésére, belátására építve pozitív példát nyújtva érje el, hogy a gyermek az együttélés alapvető viselkedési szabályait megtartsa. Ehhez a felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatát pozitív érzelmi töltés és megértés jellemezze. Különös jelentőséggel bír azon gyermekeknek a vonatkozásában, akik vallási vagy nemzetiségi hovatartozásukat tekintve vagy fizikai és mentális adottságaikat illetően lényegesen különböznek a családi napközibe járóktól, esetleg sérültek, tartósan fogyatékkal élők. A fenyegetés, megfélemlítés, megszegényítés, a gyermek félelmeinek, érzékenységének semmibevétele aláássa a gyermek felnőttbe vetett bizalmát, rombolja a nevelés hatékonyságát. A családi napközi működtetője soha ne üssön meg gyermeket és magatartásával hasson oda, hogy más se tegye azt meg.

Támogató, megerősítő nevelői légkör

A nevelés alapja a pozitív megnyilvánulások támogatása, megerősítése, elismerése. A nevelési módszerek közül előnyben részesítendő a megerősítés, elismerés és a dicséret. Nagy jelentőségük van a reális követelmények támasztásának, a gyermek biztonságát, fejlődését szolgáló szokás- és szabályrendszernek, a szokások gyermekekhez igazított ütemben történő, de következetes alakításának.

A nevelő hatások egységessége

A gyermekkel foglalkozó felnőttek a közöttük lévő személyiségbeli különbözőségek tiszteletben tartásával – a gyermek elfogadásában, öntevékenységének biztosításában egyetértenek, az alapvető erkölcsi normákat egyeztetik, nézeteiket, nevelői gyakorlatukat egymáshoz közelítik.

Az ellátást nyújtó személy feladatai a gyermek nevelése-gondozása során

A gyermekek beszoktatása a családi napközibe

A bölcsődei nevelésben alkalmazott szülővel történő fokozatos beszoktatásnak a családi napköziben is helye van, főleg akkor, ha bölcsődés vagy kisóvodás korú gyermek kerül felvételre. Sok kisgyermek számára komoly lelki

megrázkódtatást jelent, ha édesanyjától hosszabb-rövidebb időre el kell válnia. Így van ez akkor is, ha a gyermek családi napközibe kerül. Ezért fontos, hogy az ellátó személy adjon lehetőséget az igény szerinti fokozatos beszoktatásra. Jó, ha a szülővel meg tudja beszélni, hogy az első napokban segítse ő is gyermeke beilleszkedését. Legyen ott vele, együtt ismerkedjenek az új hellyel, a gyermekekkel és az ellátó személlyel. Meséljen sokat el a gyermek addigi életéről, szokásairól. Mondja el, hogyan és mit szeret enni, hogyan és mivel szokott elaludni, mivel szeret játszani, mit tud már egyedül elvégezni. Mutassa meg a szülő, hogyan pelenkázza be gyermekét, hogyan eteti, hogyan altatja.

Amennyiben a szülő és a gyermek is úgy igényli, az első napokban csak egy-két órát töltsenek a családi napköziben. Később már tízórázson vagy ebédeljen ott a gyermek, de kb. csak az első hét végén fektesse le őt először az édesanya a családi napköziben. A második héten, ha már a kisgyermek barátságos az ellátó személlyel, elfogad tőle ételt és játszanak már együtt, akkor a mama eleinte rövid, majd egyre hosszabb időre eltávozhat. Soha ne csapja be azonban a gyermekét, ne „szökjön” meg tőle, még akkor sem, ha így a sírást szeretné elkerülni. Lehet, hogy sírni fog a gyermek a búcsúzkodásnál, de legalább nem érzi becsapottnak magát, ha nem találja a mamáját. Általában a beszoktatás második hetében a gyermekek már vannak olyan jó kapcsolatban az ellátó személlyel, hogy az rövid időn belül meg tudja vigasztalni őket. „Beszokottnak” akkor tekinthető egy gyermek, ha már hevesebb, vagy hosszabb ideig tartó sírás nélkül válik el a szüleitől. Napközben jókedvűen játszik, jó étvággal eszik, elfogadja társai és az ellátó személy közeledését.

Nem könnyű az új környezet megszokása az óvodás és az iskoláskorú gyermekeknek sem, bár lehet, hogy ők kevésbé látványosan nyilvánítják ki ezzel kapcsolatos érzéseiket. Az ő számukra is lehetőséget kell biztosítani arra, hogy fokozatosan, ha mód van rá, édesanyjuk vagy édesapjuk jelenlétében barátkozzanak meg az ellátást nyújtó személlyel, a gyermekekkel és a tárgyi környezettel.

A gyermekek napirendje

Az ellátást nyújtó személy úgy szervezze meg a napi tevékenységét, hogy az igazodjék a gyermekek igényeihez, szükségleteihez, ami megteremti a biztonságot, a kiszámíthatóságot, az aktivitást és az önállósodást. Ugyanakkor legyen kellően rugalmas, hogy lehetőséget adjon a változó igények, az alkalmi lehetőségek kihasználására. Várakozás, zavar és sürgetés nélkül biztosítson átmenetet az egyes tevékenységek között. A gyerekek szeretik, ha az étkezés, az ebéd utáni pihenő, a mese, a játék megközelíthetően azonos időben van minden nap.

Az iskolások napirendjének rugalmasan kell alkalmazkodnia a tanítás befejeződéséhez, a délutáni iskolai programokhoz, más különórákhoz, biztosítani kell a szabadlevegőn tartózkodást, a pihenést, a tanulást, a játékot. A napirend megtervezésébe az ellátást nyújtó személy vonja be a gyermekeket, mert az segíti az időbeosztás, az idővel való gazdálkodás megtanulását.

A követhetőség érdekében az ellátást nyújtó személy készítsen egy minta-napirendet, mely kiegészítve tájékoztatja a családokat a családi napközi rendjéről.

Szobatisztaságra nevelés, WC használat

Az ellátást nyújtó személy figyeljen arra, hogy a pelenkázás, biliztetés, WC használat a gyermek fejlettségének megfelelően történjen. A pelenkás gyermeket minden étkezés előtt, illetve szükség szerint kell tisztába tenni.

A gyermek hívása előtt gondosan elő kell készíteni a szükséges kellékeket (pelenka, melegvíz, krém). Ezeket úgy kell elhelyezni, hogy a gyermekek ne férjenek hozzá. A tisztába tevés alatt a gyermekkel az ellátást nyújtó személy viselkedjék barátságosan. Vonja be őt a műveletekbe. A tevékenységet finom mozdulatokkal végezze, fájdalmat, kényelmetlenséget semmiképpen ne okozzon neki. A pelenkázás után fertőtlenítsse le az asztal felületét. Minden alkalommal mosson kezet ő is és a gyermek is.

A szobatisztaságra nevelés menetét a szülőkkel közösen tervezze meg az ellátást nyújtó személy akkor, amikor a gyermek már hajlandóságot mutat az önállósodásra. Kb. 2-2,5 éves korban, ha egy-egy alkalommal tisztázásnál száraz a gyermek pelenkája, vagy ő kéri a bilit, rövid időre ültesse rá. Maradjon mellette, míg a gyermek a szükségletét végzi, de semmiképpen ne adjon enivalót vagy játékot a kezébe. Dicsérje meg, ha sikerül a művelet, de ne marasztalja el sikertelenség esetén. Ha már volt néhány sikeres próbálkozás és néhány óra után is száraz a gyermek pelenkája, akkor egy-egy délelőttöt tölthet már pelenka nélkül. Időnként tapintatosan fel lehet ajánlani számára a bili vagy WC használatát, de nem szabad őt erőltetni, vagy hosszú ideig a bilin ültetni.

Kényelmes eszközök, ruházat (gyermekméretű WC ülőke, dobogó, vállon gombolós nadrág) biztosításával segítheti a gyermek szobatisztává válását. Az óvodás, iskolás gyermekek számára már fontos az intimitás. Az ellátást nyújtó személy hasson oda, hogy a gyermekek is tartsák azt tiszteletben. A WC-t önállóan használó gyermekeknél esetlegesen jelentkező nehézségek (pl.: székrekedés) észrevétele és megoldásának segítése fontos feladata a szolgáltatónak.

Mosakodás, fogápolás

A családi napközi járó gyermek napirendjében minden étkezés előtt, pelenkázáshoz, bili-vagy WC-használat-hoz és játékhoz kötötten szerepel a kézmosás, valójában azonban erre többször kerül sor, az adott szituációtól és az egyéni szükségletektől függően.

Ezek az eszközök a gyermekek számára könnyen hozzáférhetőek és esztétikusak legyenek. Jó, ha van a tisztálkodó- vagy más helyen egy olyan nagyságú tükör, amiben a gyermekek a teljes alakjukat látják. Ez segít az énkép kialakulásában. Az óvodás korúak már többnyire önállóan mosakodnak és fésülködnek, de esetenként szükségük lehet a felnőtt segítségére. Az iskolásoknál a felnőtt feladata elsősorban az ellenőrzés.

Öltözködés

Az ellátást nyújtó személy biztosítson megfelelő helyet és időt az öltözködésre a gyermekek számára. A kisebbeket – a gyermek közreműködését kérve és elfogadva – ő maga öltöztesse fel a pelenkázó asztalon. A nagyobbakat – akik már önállósodni próbálnak – kis székre, padra vagy földre tett matracra ültesse, ahol kényelmesen próbálkozhatnak az egyes ruhadarabok felvételével. Semmiképpen ne sűrgesse őket, hiszen a begyakorláshoz sok idő kell, de gyakori dicsérettel ösztönözze őket a sikerre.

Az ellátást nyújtó személy beszélje meg a szülőkkel, hogy a gyermekekre önállósodást segítő ruházatot adjanak. A helyes öltözködés nemcsak az időjárás változásai ellen véd, hanem fejleszti a gyermek ízlését, esztétikai érzékét.

Alvás, pihenés

A gyermekeknek életkoruk és egyéni igényeik szerint van szükségük a pihenésre. A bölcsődés és óvodás korú gyermekeknek biztosítson az ellátást nyújtó személy külön fekhelyet és igény szerint délelőtti, délutáni alvási lehetőséget. A kicsik mély, a biztonságosan járni tudó gyermekek heverőszerű ágyakban aludjanak. Az ágyakon a rács távolság 8 cm-nél nagyobb nem lehet. Az ágyak egymástól karnyújtásnyira legyenek, hogy a gyermekek ne zavarják egymást a pihenésben. Ezáltal csökken a légzőszervi megbetegedések terjedése is. Ha mód van rá, a gyermekek – 5°C-ig aludjanak kint a szabad levegőn, megfelelő ruházatba felöltöztetve. A kisiskolás is igényelheti a csendes pihenőt, az első osztályosok ősszel az alvást is. Erre lehetőséget kell biztosítani.

Levegőzés

A gyermekek számára igen lényeges, hogy minél több időt töltsenek a tiszta, szabad levegőn. Amennyiben a családi napközinek nincs saját kertje, a gyermekek szabadban való játékának színtere a játszótér. A levegőzésre jó lehetőség a séta, esetenként kisebb vásárlásokkal egybekötve. A családi napközi területén kívüli levegőztetéshez kérni kell a szülők írásbeli hozzájárulását. Ezek a programok nagyobb balesetveszélyt rejtnek magukban, így a gyermekek fokozottabb felügyelete indokolt.

A szabad levegőn tartózkodás másik formája a szabadban történő alvás. A levegőzés időpontját, mértékét a gyermekek igényeinek, az évszaknak és az időjárási viszonyoknak megfelelően kell megválasztani.

A levegőztetés csak kánikulában vagy esőzés, erős havazás, nagy erejű szél, sűrű köd esetén mellőzendő. Ilyen esetekben különösen fontos a megfelelő gyakoriságú szellőztetés.

A napfény káros hatása és a kisgyermekek bőrének érzékenysége miatt fokozott figyelmet kell fordítani az erős napsugárzás elleni védekezésre. Három éven aluli kisgyermekek esetében 15-ös faktorszámú naptej használata javasolt. Fokozottan ügyelni kell arra, hogy: 11-15 óra között ne érje a gyerekeket közvetlen sugárzás. A gyermekek bőrének és érzékenységének megfelelő fényvédő krém használjanak. Az erős napfénytől védjük a gyermekek fejét sapka, kendő, testüket triko, kising használatával. Javasolt a réteges, kényelmes a szabad mozgást segítő esztétikus öltözék.

Étkezés

A gyermekek táplálása is mindig az életkori sajátosságaiknak és egyéni igényeiknek megfelelően történjen. A napirend tegye lehetővé, hogy minden gyermek nyugodt körülmények között étkezhesen. Az étkezés előkészítésében, terítésben, tálalásban a gyermek korának megfelelően részt vehet, ha ehhez kedvet érez.

A csecsemőket ölben etesse az ellátást nyújtó személy, a gyermek kezét, karját is szabadon kell hagyni. Fekve etetni, itatni soha nem szabad a gyermeket. A nagyobb gyermekek már kis csoportokban ülhetnek az asztalhoz, ha már egyedül le tudnak ülni, illetve fel tudnak állni és az ételadagjuk nagy részét önállóan el tudják fogyasztani. Új ételek, ízek bevezetésénél először mindig csak egy kanálnyi mennyiséggel kínáljuk a gyermeket és csak akkor adjunk neki többet, ha szívesen fogadja.

Az ételből minden gyermek egyéni étvágyának megfelelő mennyiséget kapjon. Soha ne legyen kötelező egyetlen kanállal sem többet fogyasztani a kívántnál. Fokozza a gyermekek étvágyát, ha nem sűrgetik őket, és az étkezések jó hangulatban zajlanak. Az étkezés közben szerzett tapasztalatok a gyermek tudását gyarapítják.

Fokozatosan kialakulnak – a felnőtt példa hatására – az egészséges és kultúrhygiénés táplálkozási szokások. Az ellátást nyújtó személy mintanyújtással, szoktatással, megerősítéssel, támogatással segíti ezt a folyamatot, melyben lényeges az esztétikus étel, terítés és tálalás is. Minden gyermeknek megfelelő méretű terítéke legyen. Fontos, hogy az étkezések teljes időtartamában folyadék legyen a gyermekek asztalán.

Az ellátást nyújtó személy tervezze meg az étrendet legalább egy hétre előre, mutassa azt meg a szülőknek, hogy figyelembe tudják venni az otthoni ételek tervezésénél.

Az étlap tervezésébe a gyermekek is bevonhatók: igényeiket, ízlésüket a lehetőségekhez mérten figyelembe kell venni. Ugyanígy tiszteletben kell tartani a vallási vagy nemzetiségi okokból fakadó étkezési szokásokat is. Az egészségügyi okokból előírt diéta, egyéni étrend betartása minden esetben kötelező. A gyermekek ízlése változhat.

A játék és a tanulás

A kisgyermeknek természetes életformája, központi tevékenysége és legfőbb öröme, egyben a tapasztalatszerzés, a tág értelemben vett tanulás legfőbb színtere a játék. A játék segít a világ megismerésében és befogadásában, elősegíti a testi, az értelmi, az érzelmi és a szociális fejlődést.

Az ellátást nyújtó személy a gyermek játékát elsősorban a megfelelő hely, idő, légkör és eszköz biztosításával tudja segíteni. Az ellátást nyújtó személy követve a gyermekek kezdeményezéseit, magatartásával, javaslataival, információival támogatja az elmélyült, nyugodt játéktevékenységet, a kreativitást. A gyermek igényeitől és a helyzettől függően kezdeményez, szerepet vállal a játékban, ötleteivel színesíti azt. Közben sokat beszélget a gyermekekkel, gyakorta tesz fel kérdéseket, melyek szélesítik gondolkörüket, figyelmüket környezetük és tevékenységeik jellemzőire irányítják.

Az ellátást nyújtó személy a játékterületek kialakításánál figyel arra, hogy legyen lehetőség aktív és csendes játékra, pihenésre, piszkolással járó tevékenységek (festés, vizezés) végzésére és aktív mozgásra. A játékoknak állandó helyük van, ez ösztönzi a gyermekeket az önállóságra és rendszeretetre.

A tanulás fontos része az is, ha a gyermekeket bevonják a szokásos napi tevékenységekbe. Segíthetnek teríteni, zöldséget tisztítani, kertet rendezni.

A többi gyermekkel való együttlét örömforrás a kisgyermek számára. Az ellátást nyújtó személy pozitív példát mutat a társkapcsolatokra. Megértő, kedves és őszinte, de elfogadja azt is, ha valaki dühös, szomorú, csalódott. A gyermekek fejlettségi szintjének megfelelően világos és egyszerű szabályokat állít fel, problémamegoldási javaslatokat tesz. Mindezzel segíti, hogy a gyermekek jól érezzék magukat egymás társaságában és szociális képességeik fejlődjenek.

A bölcsődés és az óvodás korú gyermekek életében a mondóka, a képeskönyv, a mese és a vers nagy jelentőségű. A 2-3 évesek a róluk szóló történeteket hallgatják szívesen, de a rövidebb állatmesék és a láncmesék is nagy érdeklődést váltanak ki. Az óvodás korú gyermekek kedvencei az állatmesék, a népmesék és 4-5 éves kortól a tündérmesék. A mesék fejlesztik gondolkodásukat, fantáziájukat, szókincsüket. A többször hallott mesét a gyermekek lerajzolhatják, eljátszhatják.

Az iskolások szabadidős tevékenysége között alkalmanként előfordulhat TV-nézés, videózás, internetezés, de a gyerekek csak olyan műsorokat nézhetnek, amik pozitív élményforrásként szolgálnak. A TV nézés mindig külön szobában történjen, hogy a kisebbeket ne zavarja. Ezen kívül is jó, ha a délutánnak van olyan szakasza, amikor a kicsik és a nagyok külön játszhatnak. Ez kedvezően befolyásolja az egymás iránti pozitív beállítottságot, toleranciát. Az iskolások játékait a balesetek elkerülése és a játékok állagának megóvása érdekében célszerű külön tárolni.

Az iskolások tevékenységének fontos része a tanulás, amely az aktuális házi feladat elkészítésén túl magában foglalja a különböző tanulási technikák elsajátítását (a tanulási sorrend meghatározása, a szóbeli és írásbeli házi feladat egymásutánisága, a verstanulás technikája, lényegkiemelés, vázlatkészítés, segédeszközök használata, időtervezés, stb.) a gyermek képességeinek, igényeinek megfelelő segítséget, gyakorlási lehetőséget. Az ellátást nyújtó személy csak a szülővel előzetesen egyeztetett módon és mértékben vehet részt a gyermek tanulásában, figyelembe véve saját kompetenciáját és szerephatárait (nem tanító, korrepetitor, stb.)

Tiszteletben kell tartania azt is, ha a szülő nem kéri, hogy a gyermek a családi napköziben tanuljon. A tanulás előtti kikapcsolódás, ami lehetőleg a szabad levegőn való játék legyen, a nyugodt tanulás feltételeinek megteremtése, a megfelelő segédeszközök biztosítása kedvezően befolyásolja a tanulás eredményességét. Hagyjuk a gyermeket önállóan „dolgozni”, csak akkor segítsünk, ha ő igényli azt. A kisiskolások (1-4. osztályig) optimális tanulási ideje maximum napi 1-1.5 óra.

A tanulásához való pozitív viszony erősödését és az eredményességet segíti a jó napirend, a megerősítés, a gyermek igényeihez igazodó és számára hasznosítható segítség, a kézikönyvtár és az olvasósarok is. Mindenképpen kerülendő a kényszerítés, a kudarcra való fenyegetés, a gyengébb teljesítményen való gúnyolódás, a gyermekek összehasonlítását. Ha a megállapodás alapján a gyermek a családi napköziben készíti el házi feladatát, az ellátást nyújtó személy kapcsolatot tarthat a gyermek tanítóival – a szülővel történt megegyezés szerint – a tanulás eredményes segítése érdekében. Tájékozódhat a követelményekről, ötleteket kaphat mind tanulás módszertani, mind tartalmi kérdésekben.

Ünnepek

Az ünnepek széppé, színessé teszik az életet, segítenek a meglévő hagyományok megőrzésében, az újak kialakulásában. Ezt a szerepet csak akkor töltik be, ha minden érintett jól érzi magát, senki nem érzi kényszernek a bekapcsolódást (áttételesen sem!) Ehhez hozzátartozik az is, hogy a szülők sem tevételesen, sem anyagilag nem terhelhetők. A családi napközi működtetője segítse elő annak a szemléletnek a kialakulását, mely szerint az ünnep hangulata, az érzelmi élmény a fontos, nem az ajándékok értéke.

Hagyományos ünnepek

Közéjük tartozik a Karácsony, a Húsvét, a Mikulás, a farsang, az Anyák napja és a Gyermeknap. Ezek közül a Karácsony, a Húsvét és az Anyák napja a család ünnepe: kerülendő az előünneplés, amely csökkentheti az otthoni ünnep varázsát. A családi napközi bizonyos előkészületekkel és érzelmi ráhangolással járulhat hozzá a családi ünnep hangulatához.

A csoport ünnepei

Az ellátást nyújtó személy, a szülők – esetenként a gyermekek bevonásával – közösen döntenek a Mikulás, a farsang és a gyermeknap megünnepléséről, továbbá arról, hogy ünnepelnek-e a csoportban születés – vagy névnapot, vagy valamilyen más alkalmat (pl.: nyári zárás előtti vagy utáni zsúr).

Az ünnepre lehetőség szerint a szülők is kapjanak meghívást. Az ünnep meghittsége, hangulata hozzájárul az abban részes személyek (gyermekek és felnőttek) közötti kapcsolatok mélyüléséhez.

Az egyes gyermekek ünnepei

Elsősorban az egyes vallási ünnepek tartoznak ide. A családi napközi működtetőjének feladata, hogy segítse a gyermeket abban, hogy az egyes ünnepeket hite szerint élje meg, a többi gyermek számára pedig könnyítse meg ennek elfogadását, természetesnek tartását. Nagymértékben segítik ezt a közös beszélgetések.

A családi napközi helyszínén kívüli programok

Családi napközi helyszínén kívüli program (kirándulás, mozi, állatkert, stb.) csak a szülő előzetes írásbeli engedélyével, esetenként segítő részvételével szervezhető. Pontosán tisztázandó, hogy a külső programok finanszírozása milyen keretből történik, kell-e ezekért a szülőknek fizetni.

A programon való részvétel nem tehető kötelezővé: a családi napköziben maradó felügyeletének megszervezése a működtető feladata. A felügyelettel csak a gyermekek és a szülők által ismert és elfogadott, ehhez megfelelő kompetenciával rendelkező felnőtt bízható meg.

A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása

Alapelvek, fogalmak

A családi napközi olyan napközbeni ellátást biztosító szolgáltatás, amely azoknak a gyermekeknek az ellátását is szolgálja, akik valamilyen okból más napközbeni ellátást nem tudnak igénybe venni, illetve akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége {Gyvt. 41.§ (2) bek. a) pont.}

A sajátos nevelési igényű (SNI, fogyatékkal élő) gyermekek többsége állandó napközbeni ellátást igényel, tehát a családi napközi számukra is nyújthat ellátást. A jogszabály rendelkezik a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása tekintetében a létszámnormákról is {Gyvt. 43.§ (7)-(8) bek.}

A Gyvt-ben megfogalmazott sajátos szükségletekhez való igazodás értelmezéséhez, a fogyatékossgal élő/sajátos nevelési igény meghatározásának ismerete szükséges. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 4. § 25. pontja szerint „*Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, vagy beszéd-fogyatékos, több fogyatékossg együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.*”

A családi napköziben dolgozó szolgáltatásnyújtó személy számára a jogszabály nem írja elő, hogy ismernie kell az egyes fogyatékoságok speciális sajátosságait. Az sem elvárás, hogy értelmezni tudja a szakértői szakvéleményt, de az alapfogalmakkal tisztában kell, hogy legyen, amennyiben sajátos nevelési igényű gyermekeket is ellát.

A gyermek számára kiállított szakértői vélemény értelmezésekor a *sajátos nevelési igényű* szóhasználat fordul elő, ami minden esetben konkretizálja a gyermek státuszát. A szakértői véleményt a tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottságok (megyei, országos) állítják ki, az ő javaslatuk alapján jogosult a gyermek a közoktatási speciális szolgáltatásokra. Az a gyermek, aki ilyen szakértői véleménnyel rendelkezik, minden esetben részt vesz gyógypedagógiai ellátásban. Az ellátás intézményekhez kötött. Az óvodáskor előtti időszakban az esetek többségében otthoni ellátásban, vagy korai fejlesztő központok által valósul meg. Bizonyos esetekben (középsúlyos, súlyos, halmozott fogyatékoság) a gyermek nagyobb létszámú közösségben nem látható el, így a napközbeni ellátásokat, óvodai, iskolai foglalkoztatást nem tudja igénybe venni. Az intézményes ellátások akadályai sok esetben az intézményrendszer hiányosságaiban rejlik.

A családi napköziben korai fejlesztés, fejlesztő felkészítés nem végezhető, ez a tevékenység a pedagógia szakszolgálat feladata. A családi napközit működtető csak azt a sajátos nevelési igényű gyermeket fogadja, akinek gondozását biztonsággal el tudja látni (görcsroham, félrenyelés veszélye, stb.) Fontos szempont, hogy a felvételre kerülő gyermek viselkedése ne veszélyeztesse önmaga és társai biztonságát.

Sajátos nevelési igényű gyermek ellátása esetén a Módszertani útmutatóban általánosan meghatározott személyi, tárgyi feltételek, a gondozási, nevelési alapelvek, az élelmezésre vonatkozó szabályozók a speciális feltételekkel együtt érvényesek.

Az ellátás speciális feltételei

Személyi feltételek

Mint azt a családi napközi működtetésére vonatkozó jogszabály kimondja, családi napközi a gyermekek neveléséhez, gondozásához, fejlesztéséhez szükséges szakképzettség nélkül is létrehozható. A szakemberek egybehangzó véleménye, hogy valóban ebben a napközbeni ellátási formában nem szükséges a szakirányú végzettség.

A családi napköziben a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását csak olyan személy láthatja el:

- aki feltétel és előítélet nélkül el tudja fogadni a másságot;
- aki el tudja fogadni azt a gyermeket, akit gondjaira bíznak;
- aki el tudja fogadni a sérült gyermek szüleinek másságát;
- aki nyitott arra, hogy kikérje szakember tanácsát;
- akinek családja is feltétel nélkül el tudja fogadni a fogyatékos személyeket;
- aki a szolgáltatást igénybe vevő többi szülővel, gyermekkel is el tudja fogadtatni, hogy a napközi sérült gyermekek ellátását is vállalja.

A fogyatékos gyermek befogadásának alapja a másság elfogadása. Csak olyan ember tud maximális odaadással gondozni egy sérült gyermeket, akiben nem a sajnálat az elsődleges érzés, nem a viszolygás, hanem a segíteni akarás és az elfogadás. A szolgáltatásnyújtó személy tehát, ennek a feladatnak a felvállalása előtt mindenképpen

saját magával kell tisztába lennie, a saját érzéseivel a fogyatékos gyermekek iránt. Amennyiben a szolgáltatásnyújtó személy úgy ítéli meg, hogy képes erre a feladatra, akkor is mindenképpen csak próbaidő után adjon a szülőnek végleges választ arra vonatkozóan, hogy elvállalja-e a gyermeket. Nagyon fontos momentum ez a szolgáltatásnyújtó személy és a szülők szempontjából, mert ezek a szülők kapták eddig a legtöbb elutasítást és élték meg a legtöbb kudarcot gyermekükkel kapcsolatban. Nem szabad hitegetni őket olyannal, amiben mi magunk nem vagyunk biztosak.

Azok a szülők, akiknek fogyatékos gyermekük van, valóban mások lesznek egy idő után. Sokkal nehezebben fogadják el a hozzájuk közeledőket, kevésbé bíznak meg a szolgáltatásnyújtó személyben, könnyebben csalódnak emberekben. Ennek oka az a hosszú vívódás, mire el tudják fogadni saját gyermeküket, a sok kudarc, amit a különböző klinikákon, természetgyógyásznál és hasonló helyeken átéltek, az őt körülvevő emberek elutasító magatartása, stb.

A szolgáltatásnyújtó személy nyitott kell legyen arra, hogy a szakember tanácsát kérje. A mindennapos gondozási, nevelési feladatok nem nélkülözhetik a gyógypedagógus szaktudását, tanácsait. Fontos ez a gondozásba ágyazható fejlesztési feladatok miatt is, hiszen a fogyatékkal élő gyermek fejlesztése a napirend során folyamatosan megvalósítható.

A családi napközit működtető családjának ebben az esetben még nehezebb dolga van, hiszen nem egyszerűen idegen gyerekeket kell a családban, a lakásban elfogadni, hanem a másságot is. A család minden tagjának el kell tudni fogadni a másságot. Ez nem csak a gyermek szempontjából, hanem a családi napközit befogadó család szempontjából is fontos tényező.

A személyi feltételek az állandó segítő és a helyettes személyére is vonatkoznak. Mivel a fogyatékkal élő gyermekek ellátása speciális feladat, szükséges, hogy a helyettes ne csak a helyettesítések alkalmával legyen jelen a családi napköziben. A gyermekek biztonságos ellátása csak abban az esetben lehetséges, ha a helyettesítő személy ismeri a gyermekek sajátos szükségleteit, gondozásuk, nevelésük speciális elemeit.

Ajánlások fogyatékkal élő gyermekek befogadása esetén:

- a speciális gondozási feladatokat meg kell tanulni a szülőtől;
- amennyiben a szolgáltatásnyújtó személy speciális végzettséggel rendelkezik, (gyógypedagógiai asszisztens, csecsemő- és kisgyermekgondozó, óvónő, tanító, stb.) a gondozási, nevelési folyamatba beépítheti a fejlesztés egyes elemeit, de csak a gyógypedagógus iránymutatása szerint;
- minden esetben tájékozódni kell az adott gyermek diagnózisa felől, annak lényeges momentumait ismerni kell, ehhez a szülő és a gyermekkel foglalkozó gyógypedagógus segítségét kell kérni.

A felvétel előtt a családi napközi – a szülővel együtt – vegye fel a kapcsolatot a gyermek házi orvosával és érdeklődjön a gyermek állapota, gyógyszerek, diéta felől, illetve a szülőtől érdeklődjön, hogy a gyermek részt vesz-e valamilyen fejlesztő foglalkozáson. A felvétel, illetve a beszoktatás után is olyan kapcsolatban legyen a gyermek orvosával, hogy probléma esetén rövid időn belül legyen lehetősége a segítségkérésre.

Tárgyi feltételek

A tárgyi feltételek specialitása mindig attól függ, hogy milyen fogyatékossgal élő gyermek gondozását végzi a családi napközi. Természetesen a biztonságos környezet még fokozottabb biztosítása és mindennapos ellenőr-

zése elsődleges feladat. A fogyatékkal élő gyermek számára fontos ingereket nehezen tudja kiválasztani, ezért a környezetének egyszerűnek, jól körülhatárolhatónak kell lennie; kevés, de felhívó jellegű játékkal. Ha a szolgáltatásnyújtó személy meg tudja valósítani a gondozásba, nevelésbe ágyazott fejlesztés, annak megfelelően kell biztosítani a fejlesztéshez szükséges eszközöket. Az eszközök beszerzéséhez a szülő és a gyermeket ellátó gyógy-pedagógus tanácsát ki kell kérni.

Csak az általános gondozási, nevelési feltételek biztosításához várható el speciális eszközök beszerzése a családi napközi fenntartójától. A gyermek számára folyamatosan szükséges korrigáló, életminőséget javító eszközök használatát azonban biztosítani kell, szükség esetén azok használatának megtanulása elvárás (pl.: ültető modul, hallókészülék, kerekesszék, alternatív kommunikációs eszközök, stb.) Ezek használatát a szülő és a gyógy-pedagógus segítségével sajátíthatja el a szolgáltatásnyújtó személy. A gyermek által otthonról hozott eszközökről a gyermek dokumentációjában szükséges feljegyzést készíteni.

A sajátos nevelési igényű gyermekek általában több területen is fejlődési elmaradást mutatnak. Később alakul ki a beszéd, a szobatisztaság, az önkiszolgálási funkciók. A tárgyi feltételek tervezésekor nem életkori sajátosságokat, hanem fejlettségi szintet kell figyelembe venni. Az érvényben lévő jogszabály szerint az egy éves kor alatti gyermekek számára elkülönített játszó- és öltözőhelyet kell kialakítani. A fogyatékkal élő gyermek esetén ennek biztosítása nem életkorfüggő, a gyermek állapota határozza meg. A gondozási feladatokhoz szükséges eszközök (pelenkázó, etetőszék, mosdatás eszközei) sem az életkorhoz igazodnak. Biztosításuk mindaddig szükséges, ameddig azt a gyermek állapota megkívánja.

Bizonyos fogyatékoságok esetén előfordulhat, hogy a gyermeknek nagyobb mozgásigénye van, illetve nem tudja kontrollálni „szökési vágyát”. Fokozottan figyelni kell az ajtók, ablakok, kapu zárhatóságára. A családi napközibe érkező látogatókat, szülőket és a családtagokat tájékoztatni kell ennek fontosságáról.

A szolgáltatásnyújtó személy úgy alakítsa ki a környezetet, hogy az megfeleljen a fogyatékkal élő gyermek speciális szükségleteinek. A sajátos nevelési igényű gyermek esetében az önellátás-önkiszolgálás elősegítése céljából meg kell teremteni a feltételeket az önálló helyváltoztatáshoz, a fejlettségnek és állapotnak megfelelő étkezéshez, pl.: kapaszkodók felszerelése, etetőszék megfelelő asztal biztosításával.

Kerekesszékekkel önállóan közlekedő gyermekek számára biztosítani kell a megfelelő feltételeket mind a helyiségek közötti közlekedés, mind a mosdó használatát illetően. Ha fogyatékkal élő és egészséges gyermeket együtt gondoz, akkor arra kell törekednie, hogy a tárgyi feltételek, a családi napközi légköre, hangulata mindkét gyermekcsoportnak biztosítsa a nyugodt játék, a pihenés, a harmonikus fejlődés feltételeit.

Gondozás, nevelés

Mindaz, amit a módszertani útmutató általános része a gondozás, nevelés terén alapelvekben és feladatokban meghatároz, a sajátos nevelési igényű gyermekek esetén is érvényes. Vannak viszont fontos szempontok, amit szem előtt kell tartani. Azt mindenképpen el kell kerülni, hogy a fogyatékkal élő gyermek bárminemű hátrányos megkülönböztetésben részesüljön, illetve csúfolás, kiközösítés tárgya legyen. Ezt abban az esetben tudja biztosítani a szolgáltatásnyújtó személy, ha ő maga az első perctől kezdve a legnagyobb természetességgel veszi, hogy a sérült gyermek is közöttünk él és ezt közvetítjük indirekt és direkt módon is a többi gyermek és szülő felé. Minden kérdésre, amit a gyermekek a másikkal kapcsolatban feltesznek, őszintén kell felelni és minden konfliktust

a megfelelő módon kell tudni kezelni. Abban az esetben, ha a szolgáltatásnyújtó személy személyisége megfelel a személyi feltételekben leírtaknak, a gyermekek is el fogják fogadni sérült társukat. Régi tapasztalat, hogy azok a gyermekek, akik olyan közösségben nőnek fel, ahol fogyatékos társak is vannak, sokkal segítőkészebbek, empátikusabbak lesznek embertársaikkal szemben.

A sajátos nevelési igényű gyermekek gondozásakor az egészséges gyermekek gondozására-nevelésére vonatkozó általános elveket kell szem előtt tartani. A gondozási műveletek során törekedni kell a gyermekkel az állapotának megfelelő szintű együttműködés fokozatos kialakítására, a testrészek, ruhadarabok és a tárgyi környezet megismertetésére, a szókincs bővítésére. Ezek együttesen a mozgást és értelmi fejlődést segítik.

Az eredmények eléréséhez a szolgáltatásnyújtó személy részéről szükséges a fokozott türelem, a következetesség, az utasítások rövid, érthető megfogalmazása, a gyermek reakcióinak, együttműködésének alapos megfigyelése. A sajátos nevelési igényű gyermekeknek az elvárások megértéséhez, ezek megtanulásához, végrehajtásához sokkal több időre van szükségük, mint az egészséges gyermekeknek. Fontos számukra a dicséret, mert ez a legnagyobb hajtóerő a további eredmények elérésében.

Az együttes játék alkalmával törekedni kell arra, hogy abban minél önállóbban vehessen részt a gyermek, valamint legyen lehetőség a mozgás és értelmi állapot, az önállóság, az önkiszolgálás együttes fejlesztésére. A fejlődés eredményeit vagy bármely, a gyermek állapotában bekövetkező változást, a gyermeket ellátó személynek a szülővel rendszeresen meg kell beszélni. A folyamatos fejlődés, az elvárások kialakítása és összehangolása érdekében nagyon fontos a szülővel való jó kapcsolat kialakítása.

Ha a családi napköziben a sajátos nevelési igényű gyermek mellett egészséges gyermek is van, a gyermekeket ellátó személy törekedjen arra, hogy az egészséges gyermek megfelelő mintát nyújthasson társának (étkezés, mosakodás, játék stb.), melyet az utánozhat, segítve a saját fejlődését. Az együttgondozás ugyanakkor kiváló lehetőséget teremt az egészséges gyermek számára a másság elfogadására.

A fogyatékkal élő gyermek beszoktatása a családi napközibe

Speciális ellátás esetében igen nagy jelentőségű a kezdeti beszoktatási időszak. Mind a gyermeknek, mind a szolgáltatásnyújtónak nagy szüksége van erre a folyamatra. A fogyatékkal élő gyermekek esetében nem elsősorban a gyermek helyhez való szoktatását kell ez alatt érteni (bár az is igen fontos), hanem a gyermekkel kapcsolatos mindennapi teendők, szokások megtanulását a szülőtől. Aki maga nem nevelt sérült gyermeket, annak nincsenek információi az esetleges speciális teendőkről. Célszerű, ha a sérült gyermek beszoktatásának első időszakában nem fogadunk más gyermeket, hogy teljes egészében el tudjuk sajátítani a gyermekkel kapcsolatos tennivalókat. Amennyiben több gyermek is jelen van ebben az időszakban, mindenképpen tanácsos segítőt foglalkoztatni a beszoktatás idején.

A beszoktatási idő lehetőséget adhat arra, hogy a szülőben kialakuljon a bizalom irányunkba. A beszoktatási időszak a szülő számára is lehetőséget teremt arra, hogy az eddigi zárt közegeből kimozduljon, kapcsolatokat építsen, kommunikáljon. Ez az időszak talán arra is elég, hogy eldöntsük, valóban vállaljuk-e a feladatot.

A beszoktatási időszak a sajátos nevelési igényű gyermek ellátása szempontjából a legmeghatározóbb. A gondozási, nevelési feladatok specialitásait ez határozza meg. Ebben a stádiumban tanulja meg a szolgáltatásnyújtó személy a szülőtől azokat a sajátosságokat, amiket alkalmaznia kell. A szülőtől származó információkról, sajátos feladatokról, a gyermek ellátásához kapcsolódó különleges tevékenységekről feljegyzést kell készíteni, azt a szülőnek és a szolgáltatásnyújtónak is alá kell írni. Ez a későbbiek során lényeges dokumentáció és támasz mind a szolgáltatásnyújtónak, mind a segítőnek, mind a helyettesnek.

A szülő egyetértésével és közvetítésével szükséges felvenni a kapcsolatot a gyermeket ellátó köznevelési intézménnyel, a fejlesztést végző gyógypedagógussal, a gyermek háziorvosával és védőnőjével. A szülő tudta nélkül információ kérése nem megengedett. Célszerű, ha a beszoktatási időszakban a gyógypedagógus is részt vesz.

Fogyatékosági típusok az ellátás szempontjából

A családi napközibe minden sajátos nevelési igényű/fogyatékkal élő gyermeket fel lehet venni, aki nem igényel állandó egyszemélyes gondoskodást, tehát mellette el tudjuk látni a többi gyermeket is.

Ellátható minden látás- és hallássérült. Ők azok, akik valószínűleg csak a korai életkorban kerülnek családi napközibe. Intézményes ellátottságuk országos szintű, nagy hagyományokra épül és igen speciális, tehát a szülők az iskola előkészítőtől kezdve valószínűleg bentlakásos intézményt választanak, hiszen, ha egyéb fogyatékoság nem társul, akkor ott nagyon jó eredményeket érhet el gyermekük. Abban az esetben, ha ránk bízják a napközbeni gondozást, mindenképpen megfelelően tájékozódniuk kell a gyermekkel kapcsolatos speciális teendőkről.

A szolgáltatásnyújtó személy semmilyen esetben fejlesztési feladatokat nem láthat el. Valószínűleg némi változtatást kell még végrehajtanunk a lakásban és az udvaron, és meg kell tanulnunk a gyermekkel kommunikálni, de ez a többi sérült gyermekre is vonatkozik.

A többi gyermekkel együtt elláthatóak az enyhe, a középsúlyos és a súlyos értelmi fogyatékkal élő gyermekek, ha nem társulnak olyan fogyatékoságok, amik miatt egyszemélyes gondoskodást igényelnek. Ide érthető az autizmus is enyhébb esetben, illetve napi néhány órás ellátásban súlyosabb autista gyermek ellátása. Az ő számukra igen speciális, strukturált időbeli és térbeli viszonyokat kell teremteni, ezért nem javasolt súlyosabb esetek ellátása. Ennek ellenére létre hozhatunk speciálisan ilyen gyermekek számára kialakított családi napközit, de kizárólag akkor, ha az autizmusban járatos szakember mindennapos segítsége biztosított.

A családi napközi alkalmassá tehető a mozgássérült gyermekek fogadására is enyhébb és súlyosabb esetben is. A súlyosan halmozottan fogyatékkal élő gyermekek felvételénél minden esetben mérlegelnünk kell, hogy tudjuk-e biztosítani az ilyen gyermekek speciális igényeit. Ez mindig az adott esettől tehető függővé.

Betegség

A betegség első jeleire minden esetben figyelniük kell, el kell tudnunk látni a beteg gyermeket, amíg az orvos nem látja, illetve a szülő meg nem érkezik. Fogyatékos gyermek esetén különös gonddal kell figyelniük, ugyanis ezek a gyermekek nagyjából magasabb fájdalomküszöbvel rendelkeznek, illetve beszéd- vagy értelmi akadályoztatásuk miatt előfordul, hogy nem jelzik, ha valamijük fáj, rosszul érzi magát. Minden esetben meg kell kérdezni a szülőt, hogy mire kell nagy gonddal odafigyelniük, ami esetleg betegségre, fájdalomra utalhat. Valamint a gyermek biztonsága és a magunk védelme érdekében inkább minden gyanús esetben hívjunk orvost, értesítsük a szülőt.

A családi napközi alapvető élelmezési szabályai

A saját otthonban biztosított szolgáltatás keretén belül a gyermekek étkeztetése az NM rendelet 48. § (3) bekezdése szerint családi étkeztetésnek minősül. A családi napköziben egész napos ellátás esetén a reggeli, tízórai, uzsonna (1 fő- és 2 kisétkezés) saját konyhán készül (többnyire) az ebédet (1 főétkezés) közétkeztetést végző gyermekintézményből szállítják, vagy helyben készítik, hozzák.

A közétkeztetést folytató intézmények, szolgáltatók számára 2011. augusztus 1.-én az Országos Tisztifőorvosi Hivatal közreadta az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) ajánlását (továbbiakban: Ajánlás), amelyben többek között a gyermekek élelmezésében követendő, az élettani szükségletnek megfelelő étrend biztosításához adott irányelveket. Az Ajánlás elérhető az alábbi linken: <http://www.oeti.hu>

A családi napközi saját konyháján készített ételekkel biztosított élelmezés nem minősül közétkeztetésnek, ennek ellenére ajánlott, hogy a gyermekek étrendjét az OÉTI ajánlásban megfogalmazottaknak megfelelően állítsák össze. Amennyiben közétkeztetést végző szolgáltatótól vagy gyermekintézménytől vásárolják az ételt, arra megkerülhetetlenül vonatkozik az ajánlás.

A családi napközi élelmezése során a korszerű csecsemő- és gyermektáplálási elveket kell figyelembe venni úgy, hogy a táplálék:

- az élettani energia és tápanyagigénynek megfelelő összetételű és jellegű, és mennyiségileg is megfelelő legyen;
- megfelelő konyhatechnikai eljárásokkal elkészített és élvezhető legyen, valamint;
- feleljen meg a higiénés követelményeknek;
- a diétás étkeztetés esetén az ételt hozhatja a szülő, a családi napközi megvásárolhatja a diétás étkeztetésre jogosult konyháról, illetve az étlaptervet, az ételkészítés folyamatát dietetikus ellenőrzése mellett a családi napközi is biztosíthatja.

A családi napközi saját konyháján készített ételekre vonatkozó ajánlások

Étrendtervezés:

- az étrend összeállításánál ügyelni kell arra, hogy az a családi napköziben ellátott gyermekek korcsoportjának megfelelő legyen;
- csípős, erősen fűszeres, vagy a nyálkahártyát irritáló étel a 14 év alatti korcsoport részére nem adható;
- az étrend összeállításánál figyelni kell a változatosságra, az egymást követő kétszer tíz élelmezési nap vonatkozásában egy ételsor lehetőleg csak egyszer forduljon elő;
- állati eredetű fehérjét minden főétkezésnek, 3 éven aluli gyermek étkeztetése esetén az egyik kisétkezésnek is tartalmaznia kell;
- a receptúrák kidolgozásában és az étrend összeállításában, az ételek elkészítéséhez ajánlott a nyersanyag-kiszabati útmutatót használni (Ajánlás 1. sz. melléklet).

A napi étkezések száma:

- 3 év alatti kisgyermek étkeztetése esetén az előírt napi energiaszükséglet 75 %-át napi 2 fő- és 2 kis-étkezéssel,
- a napi háromszori étkezés esetén az előírt napi energiaszükséglet 65 %-át 1 fő-és 2 kísétkezéssel kell biztosítani,
- ajánlott, hogy az ételek korcsoportok szerinti adagolását az Ajánlás 4. sz. mellékletében foglalt adagolási útmutató alapján, megfelelő méretű adagoló eszközökkel végezze a családi napközi szolgáltató.

Ajánlott élelmiszerek:

- napi négyszeri étkezés esetén gyermekenként:
  - 0,4 liter tej vagy ennek megfelelő mennyiségű kalciumtartalmú tejtermék;
  - 3 adag gyümölcs, zöldség – ide nem értve a burgonyát –, ezekből legalább 1 adagot nyers formában ajánlott adni;
  - 2 adag gabonaalapú élelmiszer, amelyből kétnaponta 1 adag teljes őrlésű legyen;
- napi háromszori étkezés esetén gyermekenként:
  - 0,3 liter tej vagy ennek megfelelő mennyiségű kalciumtartalmú tejtermék;
  - 2 adag gyümölcs, zöldség – ide nem értve a burgonyát –, ezekből legalább 1 adagot nyers formában;
  - 2 adag gabonaalapú élelmiszer, amelyből 1 adag teljes őrlésű;
- bő olajban sült ételt a gyermekétkeztetésben kerüljük.

A tejtermékre vonatkozó ajánlás szerint az 1-3 éves korcsoport részére 2,8 % vagy 3,6 % zsírtartalmú, a 3 év feletti korcsoport részére 1,5 % vagy 2,8 % zsírtartalmú tejet kell biztosítani.

Az italként kínált tej cukrozása nem megengedett. Tejfől kizárólag ételkészítéshez használható fel. Napi egyszeri étkezés szolgáltatása esetén ízesített tejkészítmény nem adható. Az ízesített tejkészítmények további cukrozása nem megengedett.

Édesség – a legalább 1/3 rész gyümölcsöt vagy 1/3 rész tejet vagy tejterméket tartalmazókat kivéve – önálló fő- vagy kísétkezésként nem adható.

Folyadékpótlásra vonatkozó ajánlás:

Folyadékpótlásra az ivóvízen kívül kizárólag világosra főzött és legfeljebb a nyersanyagkiszabati útmutató szerint megengedett mértékben ízesített tea, víz vagy ásványvíz adható. Akkor minősül a tea világosra főzöttnek, ha másfél liter vízhez egy teafilter vagy 2 gramm mennyiségű teafű kerül felhasználásra.

Az étkezések sótartalmára vonatkozó ajánlás:

Az étkezések sótartalma ne haladja meg az Ajánlás 5. sz. melléklet szerinti, korcsoportonként megengedett sómennyiséget.

A gyermekétkeztetésben kerülendő élelmiszerek és élelmiszercsoportok:

- ételpor, leveskocka, sót tartalmazó ételízesítő;
- 30 %-nál magasabb zsírtartalmú hús;

- 20 % feletti zsírtartalmú húskészítmény;
- szénsavas vagy cukrozott üdítő, szörp;
- hozzáadott cukrot tartalmazó vagy 50 % alatti gyümölcsstartalmú gyümölcslevek;
- sertés, baromfi zsír;
- 12 %-nál magasabb zsírtartalmú tejföl.

Élelmezés-higiénés előírások

A családi napközire az élelmiszer-higiéniáról szóló 852/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet előírásai vonatkoznak.

Általános szabályok

A konyha padozata hézagmentes, mosható és fertőtleníthető legyen. A mosogató és a munkaasztal melletti falat a szennyeződésnek kitett felületen mosható, fertőtleníthető burkolattal kell kiképezni. A konyha mérete, kialakítása olyan legyen, hogy szakosított előkészítő hiányában az egyes nyersanyagok előkészítése térben vagy időben elkülöníthető legyen.

A természetes megvilágítás mellett gondoskodni kell kielégítő mesterséges világításról. A természetes szellőzést biztosító ablaknak a padlószintről nyithatónak kell lennie, a nyitható ablakot rovarhálóval kell ellátni.

Az élelmiszerek előkészítéséhez és feldolgozásához, az ételkészítéshez, a mosogatóhoz, valamint az élelmezéssel foglalkozó dolgozó tisztálkodásához és a konyha takarításához kizárólag ivóvíz minőségű vizet szabad használni. A hulladék részére jól zárható, fertőtleníthető és megfelelő méretű tároló edényt kell biztosítani.

Az étkeztetésnél fegyelembe kell venni a fogyasztók életkori sajátosságait. Az ételkészítés és étkeztetés egész ideje alatt olyan feltételeket kell teremteni, melyek megvédik az élelmiszerek és a készételek tisztaságát, minőségét, táp- és élvezeti értékét.

Raktározás

A tárolás során a nyersanyagokat félkész és késztermékeket rendszeresen felül kell vizsgálni romlás és lejáratidő (fogyaszthatósági, minőség megőrzési idő) vonatkozásában.

A tárolandó anyagok részére olyan tároló hellyel és hűtőkapacitással kell rendelkezni, hogy a nyersanyagok, a félkész termékek, és a fogyasztásra kész ételek, élelmiszerek egymástól elkülönített tárolása biztosítható legyen. Egy hűtőszekrény esetén a termékeket a keresztszennyeződést kizáró csoportosításban kell elhelyezni, jól zárható fedett edényben, a fogyasztásra kész ételeket, élelmiszereket felül, a nyersanyagokat alul kell tárolni. A gyorsan romló élelmiszereket és ételeket 0°C és +5°C közötti hőmérsékletű hűtőszekrényben, a mélyhűtött termékeket min. -18°C -on kell tárolni, azok felengedés utáni újra fagyasztása tilos. Az előírt hőfok ellenőrzésére a hűtőszekrényben hőmérőt kell elhelyezni. A hűtők tisztántartásáról és folyamatos karbantartásáról gondoskodni kell.

A tiszta edényeket szennyeződéstől védve kell tárolni. Étkeztetés minden fázisában kizárólag erre a célra engedélyezett anyagból készült főző-, tálaló-, étkezőedény, eszköz használható. Sérült, csorba, hibás, lepattogzott zománcú, vagy repedezett, előregedett műanyag edény nem használható.

Előkészítés

Az előkészítéshez használt munkaasztal lehetőleg a mosogató közelében, a főző-tálaló helytől távol legyen. A földes áru tisztítását a többi művelettől időben elkülönítetten kell végezni, utána a felületeket alaposan le kell tisztítani, fertőtleníteni. Ételt készíteni kizárólag emberi táplálkozásra alkalmas nyersanyagokból, félkész- és késztermékekből szabad.

Saját termesztésű, növényvédő szerrel kezelt zöldséget, gyümölcsöt csak a szerre előírt élelmezés-egészségügyi várakozási idő letelte után szabad felhasználni. Saját készítésű, étkeztetési célra eltett savanyúságot, befőt- tet csak akkor szabad felhasználni, ha engedélyezett tartósítószerrel készítették.

Felhasználni csak üzletben vásárolt termesztett gombát vagy gombavizsgáló szakellenőr által megvizsgált és emberi fogyasztásra alkalmasnak minősített szabadon termő gombát szabad.

A fagyasztott nyersanyag, félkész- és késztermék kiolvasztását hűtőszekrényben vagy kis mennyiségek ese- tén erre a célra alkalmas mikrohullámú készülékben kell végezni. Nem történhet a nyers hús felengedése szo- bahőmérsékleten vagy meleg vízben. A műveletet úgy kell végezni, hogy annak során egyéb élelmiszerek ne szennyeződhesse- nek.

A hús mosását, szeletelését, darabolását a baromfi hústól, valamint a többi nyersanyagtól térben vagy időben elkülönítetten kell végezni. A nyershús előkészítésének befejezése után alaposan kezet kell mosni, fertőtleníteni. Csak friss, tiszta, ép héjú tyúktojás használható fel.

Főzés, tálalás

A tűzhely sütő-főző kapacitása olyan legyen, hogy az ételek azonos időben készüljenek el. Minden étkezéskor csak frissen készített ételeket szabad adni, maradék ételt újból kínálni vagy felhasználni nem szabad.

Az elkészült ételt 2 órán belül el kell fogyasztani, a meleg ételt a tálalásig legalább 63°C hőmérsékleten kell tartani. A hőmérsékletek ellenőrzésére maghőmérő használata ajánlott. Közétkeztetést végző konyháról vagy egyadagos kiszereleésben történő ételszállítás szabályai:

Ételszállítás esetén a tálalás előtti hőkezelést nem szabad a szállító edényben végezni, az ételt az átvétel után a szállítóedényből azonnal saját edénybe kell átönteni, tálalás előtt a forralásnak megfelelő hőmérsékletűre átfor- rósítani. A szállításnál be kell tartani a vonatkozó jogszabályi előírásokat.

Mosogatás szabályai

A mosogatáshoz legalább kétmedencés, hideg-melegvízes mosogató szükséges. A medencéket minden haszná- lat után fertőtleníteni kell.

A főző- és a tálalóedények mosogatását két fázisban, az alábbiak szerint kell végezni:

- I. fázis: zsíroldás és fertőtlenítés, kombinált hatású szerrel;
- II. fázis: öblítés, folyóvízzel;
- az edényeket csepegtetőtálcán kell leszáritani, törölgetni tilos.

Gépi mosogatás esetén 63°C hőmérsékleten kell a mosogatást végezni az erre a célra engedélyezett szerekkel. A mosogatógép alkalmazása esetén is szükséges a két medencés mosogató biztosítása.

Az ételmaradékok részére a konyhán belül zárt, fedővel ellátott gyűjtőedényt kell biztosítani. Ennek folyamatos ürítéséről, rendszeres tisztításáról és fertőtlenítéséről gondoskodni kell.

Személyzetre vonatkozó előírások

Ételkészítéssel, étkeztetéssel csak olyan személy foglalkozhat, aki a külön jogszabályban előírt vizsgálaton részt vett, egészségügyi nyilatkozattal és az alapfokú közegészségügyi, élelmiszer-higiéniai, minőségbiztosítási és környezetvédelmi ismeretekkel rendelkezik.

Az ételkészítéssel foglalkozó személynek a főzés megkezdésétől a tálalás befejezéséig külön tiszta hajvédőt és védőruhát kell viselnie.

A munka kezdetekor, WC használat után és minden olyan esetben, amikor a kéz szennyeződhetett, köteles az ételkészítést és/vagy kiszolgálást végző személy kezét mosni és fertőtleníteni. A mosdóhoz szappant (folyékony is lehet), körömkefét és tiszta törölközőt valamint a gyermek által el nem érhető helyre kézfertőtlenítőt kell kihelyezni.

A takarítás szabályai

A helyiségekben naponta nedves, fertőtlenítőszerez takarítást kell végezni. A takarításhoz használt ruhát rendszeresen ki kell mosni. Más takarítóeszközt (vödör, felmosó ruha) kell használni a konyhai, és mást az egyéb helyiségekben. A takarító- és fertőtlenítőszereket zárt szekrényben kell tárolni úgy, hogy a gyermekek ne férjenek hozzá.

A korosztályos élelmezés általános elvei

Csecsemők élelmezése

A családi napköziben az 1 éven aluli csecsemők élelmezésénél alapvető követelmény, hogy a szülő, a gyermekorvos egyeztessenek és ennek alapján történjen a csecsemő táplálása a családi napköziben.

A csecsemők táplálásában az élet első hónapjában a gyermek igényeit csak az anyatej elégíti ki optimálisan. Az anyatej nemcsak összetételében, de kalóriatartalmában is biztosítja az fejlődés táplálék-élettani feltételeit.

Az anyatejes táplálás során ritkábban alakulnak ki a későbbi életben olyan betegségek, mint a cukorbetegség, vagy bizonyos allergiás betegségek, és kimutatható az is, hogy a szoptatott csecsemők szellemi fejlődése is optimálisabb.

Egy éven aluli gyermek ellátása esetén a csecsemőételek, tápszerek elkészítéséhez a konyhán belül elkülönített részt kell biztosítani.

A csecsemőételek készítésére és a csecsemők táplálására szolgáló edényzetet más ételek főzésére és tárolására használni nem szabad, ezeket egymástól és a többi eszköztől elkülönítetten kell mosogatni és tárolni.

Minden csecsemőnek külön étkezészetet, kanalat és cumisüveget kell biztosítani. A cumisüveget és a cumit naponta ki kell főzni 10 percen át, forrásban lévő vízben.

A csecsemőnek csak frissen készített ételt, illetőleg felbontás után azonnal felhasználásra kerülő bébiételt, tápszert lehet adni. A tápszert száraz, szellős helyen kell tárolni. Nyers tojást, nyers májat tartalmazó étel csecsemőnek, kisgyermeknek nem adható.

Kisgyermek élelmezése

Az 1-3 éves gyermekek táplálásánál arra kell törekedni, hogy változatos legyen, ismerje meg a gyermek az ételek széles skáláját.

A fogzás megindulása után már a csecsemőt is rágásra kell készíteni. Darabos ételt a rágófogak kibújása után kezdjük el adagolni – eleinte egy-egy falatot az étkezés elején – a főzelékben. Ha már zárt fogsora van a gyermeknek (16 foga van), akkor ugyanígy cseréljük fel a darált húst apró kockára vágottra, ám a darabos gyümölcsöt csak akkor adjuk, ha a gyermek biztosan meg tudja rágni és a félrenyelés veszélye nélkül le tudja nyelni. Tudnunk kell, hogy a pozitív és a negatív szokások könnyen kialakulnak, ám az utóbbiakról leszokni nagyon nehéz.

Az étkezés befejezéséig üljön az asztalnál a kisgyermek. Ne engedjük, hogy étkezés közben szaladgáljon, mert félrenyelhet. Étkezés közben ne hagyjuk magára. Ebben a korban nagyon kíváncsiak, merészek, de még nem elég ügyesek, ezért ne férjenek hozzá veszélyes ételekhez (dió, mogyoró, kukorica, szőlő, szeder, cseresznye, cukorka, kemény és nyers gyümölcs vagy zöldségdarab).

Óvodások élelmezése

Az óvodás gyermekek élelmezésében alapvető szempont a fejlődő szervezet tápanyagigényének figyelembe vétele. A fokozott, jó minőségű fehérje, illetve ásványianyag, vitamin-és energiaszükséglet miatt naponta ajánlott húsfélék (sovány), tojás, tej és tejtermékek adása megfelelő elosztásban. Főzelék és gyümölcsfélék – nyersen, főzve – képezzék az étrend gerincét.

Az ételkészítés során a konyhatechnikai eljárások közül a párolást, aromás párolást, habarást részesítjük előnybe. Csőben sülteteket, töltött ételeket készítünk. Nem szoktatjuk a gyermekeket az édes ízekhez, de arra törekszünk, hogy az ételek természetes és jó ízűek legyenek. A nyugodt légkör, a példamutatással nevelés elősegíti az egészséges, kulturált étkezési szokások kialakítását, amely egy életre meghatározó lehet.

Az óvodás gyermekek a kialakított kulturált étkezési szokásokat a felnőttek segítségével és példamutatással kövessék. Ezáltal elkerülhetjük a kemény, nyers gyümölcs vagy zöldségdarab félrenyelését.

Iskolások ételmezése

Az iskolás gyermekek ételmezésénél figyelembe kell venni, hogy mozgásigényük nagy, szellemi fejlődésük igen intenzív. Az étrendbe a kenyér és a pékáruk nagyobb mennyiségben illeszthető be. Helyes, ha igyekszünk a barna kenyerek megkedveltetését már iskolás korban megkezdeni.

Ebben az étrendben szerepelhetnek a nagyobb telítő értékű ételek, de az erősen fűszerezett, sok zsírt tartalmazó ételeket, illetőleg ételkészítő eljárásokat mellőzni kell. Az energiát adó tápanyagok mellett a fejlődő szervezet számára kiemelten fontos a vitaminok és az ásványi anyagok biztosítása, gyümölcs, főzelék- és salátafélék, vagyis vitaminokban és ásványi anyagokban gazdag ételek és italok étrendbe állítása. Ebben a korban tésztafélék önálló fogásként is szerepelhetnek.

A nagyiskolások, serdülők táplálkozását jelentős mértékben befolyásolja a korukra jellemző akceleráció a fiatalok fejlődésében. Általános megfigyelés, hogy a fiúk energia- és fehérjeigénye a korral párhuzamosan emelkedik. A serdülő lányoknál kiegyenlítettebb az energia- és fehérjeigény. Problémát ebben az időszakban – számos felmérés szerint – a nagyiskolások energiaellátása jelenti. Ez az iskolai étkezésnél nem tud kellő figyelmű lenni a változó szükségletre.

Az iskolás gyermekek a kialakított kulturált étkezési szokásokat a felnőttek segítségével és példamutatásával kövessék.

Dokumentáció a családi napköziben és a családi napközi hálózatban

A családi napköziben vezetett dokumentáció célja a gyermekek gondozása-nevelése szakmai munkájának segítése, a tevékenység jogszabályoknak megfelelő végzése. A kialakított dokumentumok és a gyermekek ellátásával kapcsolatban rögzítésre kerülő adatok kezelése, nyilvántartások készítése a gyermekvédelmi törvény és végrehajtásáról szóló rendeletek adatkezeléssel kapcsolatos szabályai, egyebekben a személyiségi jogok és a személyes adatok védelméről rendelkező jogszabályok betartásával történik.

A családi napköziben az alábbi dokumentumok és nyilvántartások vezetése kötelező, illetve a szakmai munka színvonala miatt módszertani szempontból ajánlott. Természetesen ezek mellett a szolgáltatás működési formájától függően vezetni kell a fenntartó, illetve szolgáltató számára egyéb jogszabályok alapján előírt dokumentációt

A családi napközi alapküldetése, amelyek egyben kötelezőek is

Működési engedély

A Gyvt. 100. §. (1) bekezdése értelmében a családi napközi szolgáltatás végzését működési engedélyhez köti. A működési engedéllyel egyidejűleg kiállított Tanúsítvány az engedély legfontosabb adatait tartalmazza egy oldal terjedelemben, melyet jól látható helyen ki kell függeszteni a családi napközi helyszínén.

Szakmai program

A szakmai program a családi napközi szolgáltatás szakmai tartalmát foglalja össze az NM rendelet 4/A. §.-a alapján. Az egyes családi napközinek a fentiekre való tekintettel kell kidolgozni a saját szakmai programjukat, melyben az általános követelmények mellett meghatározzák a családok igényeinek való megfelelést és a helyi lehetőségekhez való igazodást.

Elvárás a szakmai programmal szemben, hogy hálózati telephelyként működőnél a dolgozók feladatainak leírása, a házirend legyen összhangban a hálózat Szervezet és Működési Szabályzatában (SZMSZ) meghatározottakkal. Amennyiben az ellátás személyi és tárgyi feltételei változnak, úgy a szakmai programot módosítani kell, ez esetben az engedélyt kiadó hatóság felé bejelentési kötelezettsége van a szolgáltatónak. A szakmai program az „ellátásról szóló tájékoztatás” funkcióját úgy tudja betölteni, ha azt a szolgáltatás iránt érdeklődők és a szülők számára hozzáférhető. Amennyiben a szolgáltatónak van honlapja, ajánlott ott is elhelyezni.

Házirend

A házirend a családi napközi életét szabályozó dokumentum, olyan világos és áttekinthető szabályrendszer, ami jogokat és kötelezettségeket, az ellátás biztosításához szükséges tennivalókat, magatartási szabályokat fogalmaz meg elsősorban az ellátott és a szülő, valamint az ellátást nyújtó vonatkozásában. Célja a szolgáltatás belső

rendjének, a gyermeki és szülői jogok érvényesülésének és a gyermekek fejlődését elősegítő környezet és gondozási tevékenység, valamint az ellátást igénybevevők érdekvédelmének biztosítása. Betartása mindenkire nézve kötelező, tehát a szolgáltatásra vonatkozóan szerződést kötött személyek mellett mindenki másra is, aki a családi napköziben bármilyen minőségben jelen van.

Családi Napközi Hálózat Szervezeti és Működési Szabályzata (továbbiakban SZMSZ)

Az SZMSZ a hálózat működésének alapidokumentumaként rögzíti a hálózat szervezeti felépítését, struktúráját, belső szervezeti tagozódását, feladatköröket, a munkáltatói jogkörök gyakorlásának rendjét, a hálózat irányításával és működési rendjével kapcsolatos kérdéseket.

Személyi dokumentumok

Képesítési előírások:

- tanúsítvány a 29/2003 SzCsM rendelet szerinti családi napközi felkészítő tanfolyam elvégzéséről;
- munkakörbe sorolás esetén a szakképzettséget igazoló dokumentum hiteles másolata;
- hálózat esetén a családi napközis koordinátor szakképesítéséről szóló okirat hiteles másolata.

Erkölcsei bizonyítvány másolata:

- A Gyvt. 15. §. (8) bekezdés szerinti nyilatkozat.

Egészségügyi alkalmasság dokumentálása:

- a családi napköziben csak olyan személy dolgozhat, aki érvényes „Egészségügyi Nyilatkozat és vizsgálati adatok” című dokumentummal rendelkezik;
- a működtetővel szerződésben álló foglalkozás-egészségügyi szolgáltató (orvos) végzi el a szükséges vizsgálatokat. A felvétel előtti előzetes alkalmassági vizsgálaton részt kell venni. Az alkalmasságot igazoló kiskönyv mindig a dolgozónál tartandó, aki köteles azt a munkavégzés helyén az ellenőrző hatóság számára bemutatni;
- *a munkaköri szakmai, illetve személyi higiénés alkalmassági orvosi vizsgálatról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI.24.) NM rendeletben* foglaltaknak megfelelően évente alkalmassági vizsgálaton kell részt venni;
- a gondozás helyszínén élő személyek részére évente kell házi orvosi igazolás arról, hogy egészségi állapotuk nem veszélyezteti az ellátott gyermekek egészségét {NM rendelet 47. §. (5) bek.}

Foglalkoztatásra vonatkozó dokumentumok:

- munkaviszony – munkaszerződés, munkaköri leírás;
- helyettesítő személy szándéknyilatkozata;
- tényleges helyettesítés teljesítésekor a helyettesítésre kötött szerződés, munkaszerződés vagy szociális gondozói jogviszony;
- ténylegesen foglalkoztatott állandó segítő munkaszerződése, megállapodása, munkaköri leírása.

A családi napközi működési engedélyéhez és a működés folyamán szükséges módosítások vezetésére szolgáló dokumentumok

A családi napközi engedélyezését a Gymr. szabályozza. A jelenleg érvényes formanyomtatványok, adatlapok a mellékletben megtalálhatók. Frissítésük a jogszabályok módosításával egyidejűleg történik, az esetleges változtatásokkal módosított adatlapok a Kormányzati portálról, valamint a Kormányhivatalok honlapjáról letölthetők.

Tevékenység munkavédelmi és biztonsági szempontból történő dokumentációja:

- kötelező felelősségbiztosítási szerződés – a tevékenység folytatása során bekövetkező káresemények kockázatának kezelésére,
- szerződés foglalkozás-egészségügyi szolgáltatóval – tevékenységet végzők foglalkozás-egészségügyi védelme,
- kockázatelemzés – a családi napközi tevékenységek felmérése, a tevékenység biztonságos végzéséhez szükséges feladatok gyűjteménye – szakember készítheti, rendszeres felülvizsgálatát önellenőrzéssel is végezheti a működtető;
- a használt veszélyes anyagok biztonsági adatlapjai, valamint az ÁNTSZ-visszaigazoló dokumentuma a bejelentési kötelezettség teljesítéséről.

Orvosi igazolás, hogy a gyermek közösségbe mehet:

- ellátás megkezdésekor;
- betegséget követően.

A felvételi eljárás dokumentumai:

- felvételi adatlap vagy kérelem – az ellátás igénybe vétele önkéntes, az ellátást igénylő kérelmére indul;
- a Gyvt. 33. § (1)-(2) bekezdés szerinti tájékoztatás megtörténtének, valamint a (3) bekezdés szerinti tájékoztatási kötelezettség vállalásának írásbeli dokumentálása, mely a megállapodás részét képezi.

A tevékenység nyilvántartása

Normatív állami hozzájárulás igénybevétele esetén:

- az intézményi térítési díj megállapításának és változásának dokumentálása;
- a személyi térítési díj megállapításához a 328/2011. kormányrendelet 5. sz. melléklet szerinti nyomtatvány kitöltése;
- a személyi térítési díj fizetésének nyilvántartása 328/2011. Kormányrendelet 1. számú melléklet alapján;
- az ellátást igénybevevőkről szóló napi jelenlét vezetése 328/2011. Kormányrendelet 2. számú melléklet.

Megállapodás a szolgáltatás igénybevételéről

Kötelező tartalmát előírja a Gyvt. 32. §. (7) bekezdése alapján.

Az ellátottak adatainak nyilvántartása

A Gyvt. 139. §-a szerinti nyilvántartás (a felvételt nyert gyermekek összesített nyilvántartása), mely az alábbi adatokat tartalmazza:

- a gyermek, a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve tartásra köteles személy személyazonosító adatait és a gyermek társadalombiztosítási azonosító jelét;
- nem magyar állampolgár esetében a Magyarországon tartózkodás jogcímét, hozzátartozó esetén a rokoni kapcsolatot,
- a jogosultsági feltételekre és az azokban bekövetkezett változásokra vonatkozó adatokat (megállapodás időtartamát, kezdő és befejezés dátumát);
- az ellátással kapcsolatos döntéseket,
- a jogosultság és a térítési díj megállapításához szükséges jövedelmi adatokat (amennyiben a személyi térítési díj az ellátott családjában az 1 főre jutó nettó jövedelem alapján került megállapításra;
- IX. sz. adatlap vezetése a 235/1997. (XII. 17.) Kormányrendelet 1. sz. melléklete szerint.

A családi napközi működésével kapcsolatos ellenőrzések, beszámolók, valamint panaszok, észrevételek és kezelésük dokumentumai

Egyéb kötelező nyilvántartások, adatszolgáltatások:

- amennyiben a családi napközi működtetéséhez a fenntartó költségvetési támogatást vesz igénybe, abban az esetben napi jelentési kötelezettsége van;
- központi Statisztikai Hivatal felé a 288/2009. (XII.15.) kormányrendelet szerint éves jelentést kell benyújtani az ellátásban részesülőkről az OSAP 1775.sz. kitöltendő kérdőív a hivatal honlapján elérhető.

A tevékenység végzéséhez ajánlott módszertani dokumentumok:

- étlap az OÉTI ajánlásának megfelelően készítendő, tervezésével a családi napközi megfelel a gyermekek egészséges táplálkozásával szembeni elvárásoknak közzétételével segíti a szülőt az otthoni étrend megválasztásában;
- eseménynapló – a gyermekellátó tevékenység dokumentálása tartalmazza az aznap megjelent gyerekek névsorát, a gyerekek fejlődése szempontjából jelentős tervezett vagy spontán eseményeket, tevékenységeket. Vezetése segíti a szakmai munka értékelését, fejlesztését.

A CSALÁDI NAPKÖZI LÉTREHOZÁSÁT ÉS MŰKÖDTETÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ FONTOSABB JOGSZABÁLYOK

lezárva: 2013. február 1.

Törvények:

- 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről;
- 1999. évi XLII. törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának és forgalmazásának szabályairól;
- 2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról;
- 1995. évi XXVIII. törvény a nemzeti szabványosításról;
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról;
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről;
- 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról;
- 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről;
- 2011. évi CXII. törvényt az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- mindenkori költségvetési törvény.

Kormányrendeletek:

- 235/1997. (XII. 17.) Kormányrendelet a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról;
- 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet az országos településrendezési és építési követelményekről;
- 257/2000. (XII. 26.) Kormányrendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról;
- 259/2002 (XII. 18.) Kormányrendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozás engedélyezéséről;
- 226/2006. (XI. 20.) Kormányrendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények ágazati azonosítójáról és országos nyilvántartásáról;
- 213/2009. (IX. 29.) Kormányrendelet az egyházi és nem állami fenntartású szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók normatív állami fenntartásáról;
- 328/2011. (XII. 29.) Kormányrendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról;
- 331/2010. (XII. 27.) Kormányrendelet a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatalról, valamint eljárásának részletes szabályairól.

Miniszteri rendeletek:

- 8/1981. (XII. 27.) IpM rendelet a Kommunális- és Lakóépületek Érintésvédelmi Szabályzatáról;
- 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről;
- 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről;
- 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet a munkahelyek kémiai biztonságáról.
- 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól;
- 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről;
- 29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról;
- 78/2003. (XI. 27.) GKM rendelet a játszótéri eszközök biztonságosságáról;
- 28/2011.(IX.6) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról.

A CSALÁDI NAPKÖZI MŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOS MÓDSZERTANI KIADVÁNYOK, MELYEK ALAPUL SZOLGÁLTAK JELEN MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

- Acsainé Végvári Katalin, Grosch Mária, Gyuriczáné Botka Emőke, Kovácsné Bárány Ildikó, Dr. Mátay Katalin, Dr. Révész Piroska, Rózsa Judit, Szarvák Mónika: Gyermek napközbeni ellátásának igényei, szükségletei –Tanulmány, NEFMI, 2011.
- Bimbó Zoltánné, Grosch Mária, Dr. Mátay Katalin: Módszertani ajánlás a döntéshozók számára a településmérethez igazodó napközbeni kisgyermekellátás biztosítására – Tanulmány a TÁMOP 5.4.1. I.pillér keretén belül, NCSSZI, 2011.
- Grosch Mária, Sebestyén Bianka, Dr. Takács Bernadett, Vokony Éva: Gyermek napközbeni ellátása standardok. SZMM, Budapest, 2007.
- Kálló Éva: Néhány gondolat a családi napközi nevelési légköréről, Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Családi napközi munkacsoport, Budapest, 1996. Szerkesztő: Dr. Mátay Katalin
- Kálló Éva, Dr. Mramurác Éva: Balesetmegelőzés és elsősegélynyújtás. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Családi napközi munkacsoport, Budapest, 1997. Szerkesztő: Dr. Mátay Katalin (Változatlan utánnomás: Fehér Kereszt Füzetek 13. Fehér Kereszt Gyermekvédő Alapítvány, Budapest. 2008.)
- Dr. Mátay Katalin, Kálló Éva, Korintus Mihályné, Dr. Püspöky Gabriella, Tardos Anna, Vigassy Józsefné: Családi napközi. Az engedélyezéshez és működéshez javasolt követelmények és elvárások. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Családi napközi munkacsoport, Budapest, 1996. Szerkesztette: Dr. Mátay Katalin
- Nagy Á. (szerk): Kézikönyv családi napközi működtetőknek. Csodacsalád Egyesület, Budapest, 2010., ISBN: 978-963-06-8684-6
- Piegelné dr. Csényi Magdolna: A kisgyermek napközbeni ellátásának új formája az önkormányzatok szemszögéből. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Családi napközi munkacsoport, Budapest. 1996. Szerkesztő: Dr. Mátay Katalin
- Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes és Vokony Éva (szerk.): A családi napközi működésének követelményei. Módszertani levél Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet Gyermekvédelmi Főosztály, Budapest. 2008. (Nyomtatásban megjelent: Minimum elvárások a családi napköziben. Módszertani útmutató címmel, Fehér Kereszt Füzetek 16. Fehér Kereszt Gyermekvédő Alapítvány, Budapest. 2009.)
- Vigassy Józsefné: A családi napközi működéséhez javasolt tárgyi feltételek. Útmutató vállalkozóknak. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Családi napközi munkacsoport, Budapest, 1996. Szerkesztő: Dr. Mátay Katalin (Változatlan utánnomás: Fehér Kereszt Füzetek 15. Fehér Kereszt Gyermekvédő alapítvány, Budapest. 2008)
- Napközbeni ellátás – családi napközi. Készült a TÁMOP 5.4.1.08/1-2009-0002 projekt azonosító számú A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása – Szabályozási pillér (I.) projekt keretében. Budapest, 2011. január.

Mellékletek

1. sz. melléklet

Személyi feltételek – előírt létszám és képesítési előírások

15/1998. NM rendelet 2. sz. melléklet II. Rész 3. pont tartalmazza a családi napközire vonatkozó

képesítési előírások az alábbiak szerint:

Családi napközi szolgáltatást nyújtó személy		
Ellátási forma	Intézményi munkakör	Képesítés
Családi napközi	<p>a)</p> <p>családi napközit működtetők felkészítő tanfolyamával rendelkező személy</p> <p>vagy b)</p> <p>a családi napközit működtetők felkészítő tanfolyamán túl egyéb szakképesítéssel rendelkező, a fenntartó döntése alapján egyéb munkakörben foglalkoztatott nevelő, vagy kisgyermeknevelő vagy segédgondozó nevelő kisgyermeknevelő segédgondozó</p>	<p>a)</p> <p>a családi napközit működtetők felkészítő tanfolyamának [29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet] elvégzése</p> <p>b)</p> <p>a családi napközit működtetők felkészítő tanfolyamának [29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet] elvégzése</p> <p>és</p> <p>felsőfokú szociális alapképzés, pedagógus, védőnő szociális alapképzés, pedagógus bölcsődei szakgondozó (OKJ), csecsemő- és kisgyermekgondozó (OKJ), csecsemő- és kisgyermeknevelő-gondozó (OKJ), csecsemő- és gyermeknevelő-gondozó (OKJ), kisgyermekgondozó, -nevelő (OKJ), csecsemő- és gyermekápoló (OKJ) csecsemő- és gyermekgondozó (OKJ), gyermek- és ifjúsági felügyelő II. (OKJ), pedagógiai asszisztens (OKJ), házi időszakos gyermekgondozó (OKJ), gyermek- és ifjúsági felügyelő (OKJ) alapfokú iskolai végzettség, dajka (OKJ), óvodai dajka (OKJ)</p>
Családi napközi hálózat	családi napközis koordinátor	<p>a családi napközit működtetők felkészítő tanfolyamának [29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet] elvégzése</p> <p>és</p> <p>felsőfokú szociális alapképzés, pedagógus, védőnő, csecsemő- és kisgyermeknevelő (BA), bölcsődei szakgondozó (OKJ), csecsemő- és kisgyermeknevelő-gondozó (OKJ), csecsemő- és gyermeknevelő-gondozó (OKJ)</p>

2. sz. melléklet (1. számú melléklet a 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelethez)

**IX. számú adatlap a gyermekjóléti alapellátásban részesülő gyermekekről (Gyvt. 139. §)
(Az ellátó személy vagy az intézmény vezetője tölti ki.)**

A nyilvántartásba vétel időpontja: .....

1. A személyes gondoskodás formája:

- Gyermekjóléti szolgáltatás
- Gyermekek napközbeni ellátása
- Gyermekek átmeneti gondozása

2. A gyermek személyi adatai:

- Név:.....
- Születési hely, idő:.....
- Állampolgárság (menekült, bevándorolt, letelepedett):.....
- Anyja neve: .....
- Lakóhely: .....
- Tartózkodási hely: .....

3. A törvényes képviselő személyi adatai:

- Név:.....
- Születési hely, idő:.....
- Állampolgárság (menekült, bevándorolt, letelepedett):.....
- Anyja neve: .....
- Lakóhely: .....
- Tartózkodási hely: .....

4. A szülők személyi adatai:

- Anyja neve:.....
- Születési hely, idő:.....
- Állampolgárság (menekült, bevándorolt, letelepedett):.....
- Anyja neve: .....
- Lakóhely: .....
- Tartózkodási hely: .....
- Apa neve: .....
- Születési hely, idő:.....
- Anyja neve: .....
- Lakóhely: .....
- Tartózkodási hely: .....

5. Határozat:

Határozatot hozó szerv neve:.....
Határozat száma: .....
Kelte:.....
Jogerős: .....

6. A gondozási/térítési díj adatai:

Fizetésre kötelezett neve: .....
A díj összege: ..... Ft
Díjfizetés kezdete: .....
Vége: .....
A hátralék összege: .....
Végrehajtási intézkedés időpontja:.....

7. Normatív étkezési kedvezményit igénybe vett

50 % ..... ingyenes .....

8. A felülvizsgálat adatai:

A felülvizsgálatot végző szerv neve: .....
Ideje:.....
Eredménye:.....
Ideje:.....
Eredménye:.....
Ideje:.....
Eredménye:.....
Ideje:.....
Eredménye:.....
Ideje:.....
Eredménye:.....
Ideje:.....
Eredménye:.....
Ideje:.....
Eredménye:.....

9. A megszűnés adatai:

Határozat száma: .....
Kelte:.....
Jogerős: .....

10. Hatósági kötelezés nélkül igénybe vett szolgáltatás megszűnésének

Időpontja: .....
Oka: .....

3.sz. melléklet

(5. melléklet a 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelethez)

Jövedelemnyilatkozat a személyi térítési díj megállapításához

Az ellátást igénybe vevőre vonatkozó személyes adatok*:

Név:	Születési név:
Anyja neve:	Apja neve:
Születési hely, idő:	Lakóhelye:
Tartózkodási helye:	

Az 1997. évi XXXI. törvény 148. § (10) bekezdése szerint a mindenkori intézményi térítési díjjal azonos személyi térítési díj megfizetését vagy a mindenkori intézményi térítési díj és a számára megállapítható személyi térítési díj különbözete egy részének megfizetését a kötelezett vállalja-e (a rovat kitöltése nem minősül tényleges vállalásnak):

- igen – ebben az esetben a jövedelemnyilatkozat további részét nem kell kitölteni
 nem

Az ellátást kérelmező fiatal felnőttre és családok átmeneti otthona esetén a szolgáltatást igénybe vevő szülőre, nagykorú testvérre vonatkozó jövedelmi adatok:

A jövedelem típusa	Nettó összege
Munkaviszonyból és más foglalkoztatási jogviszonyból származó :	
Társas és egyéni vállalkozásból, őstermelői, szellemi és más önálló tevékenységből származó:	
Táppénz, gyermekgondozási támogatások:	
Nyugellátás és egyéb nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások:	
Önkormányzat és munkaügyi szervek által folyósított ellátások:	
Egyéb jövedelem (pl.: ösztöndíj, bérbeadás):	
Összes jövedelem:	

Kiskorú igénybe vevő esetén a családban élőkre vonatkozó (nettó) jövedelmi adatok:

A család létszáma:..... fő**		Munkaviszonyból és más foglalkoztatási jogviszonyból származó	Társas és egyéni vállalkozásból, őstermelői, szellemi és más önálló tevékenységből származó	Táppénz, gyermekgondozási támogatások	Önkormányzat és munkaügyi szervek által folyósított ellátások	Nyugellátás és egyéb nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások	Egyéb jövedelem
Az ellátást igénybe vevő kiskorú							
A közeli hozzátartozók neve, születési ideje	Rokoni kapcsolat						
1)							
2)							
3)							
4)							
5)							
Összesen:							
(szükség esetén a táblázat sorai bővíthetők)							

* Családok átmeneti otthona esetén, ha a szolgáltatást a gyermek a szülőjével (szüleivel), nagykorú testvérével együtt veszi igénybe, a szülő, nagykorú testvér személyi adatai – a sorok számának értelemszerű növelésével – ugyanazon az adatlapon felvehetők.

** A családba fogadott vagy harmadik személynél elhelyezett gyámság alatt álló gyermek tekintetében a reá nézve igényelt ellátás személyi térítési díjának megállapításánál csak a gyermek megélhetését szolgáló juttatásokat (pl.: gyermektartásdíj, árvaellátás, családi pótlék) kell a jövedelemszámítás szempontjából figyelembe venni [Csjt. 104. § (1) bek.], kivéve, ha a bíróság a gyámot kötelezte a gyermek eltartására.

Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a közölt adatok a valóságnak megfelelnek. A térítési díj megállapításához szükséges jövedelmet igazoló bizonylatokat egyidejűleg csatoltam. Hozzájárulok a kérelemben szereplő adatoknak az eljárás során történő felhasználásához.

Dátum:.....

.....
 az ellátást igénybe vevő (törvényes képviselő) aláírása

Tájékoztató a jövedelemnyilatkozat kitöltéséhez

Személyi adatok

A jövedelemvizsgálat vonatkozásában közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát; a húszévesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a huszonhárom évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, a huszonöt évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket; valamint korhatárra tekintet nélkül a tartós beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket kell figyelembe venni.

Jövedelmi adatok

Jövedelem

A személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint meghatározott, belföldről vagy külföldről származó – megszerzett – vagyoni érték (bevétel), ideértve a jövedelemként figyelembe nem vett bevételt és az adómentes jövedelmet is, továbbá az a bevétel, amely után az egyszerűsített vállalkozói adóról, illetve az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról szóló törvény szerint adót, illetve hozzájárulást kell fizetni.

A jövedelmi adatok alatt havi nettó jövedelmet kell érteni

Elismert költségnek minősül a személyi jövedelemadóról szóló törvényben elismert költség, valamint a fizetett tartásdíj. Befizetési kötelezettségnek minősül a személyi jövedelemadó, az egyszerűsített vállalkozási adó, a magánszemélyt terhelő egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás, egészségbiztosítási hozzájárulás és járulék, egészségügyi szolgáltatási járulék, nyugdíj járulék, nyugdíjbiztosítási járulék, magán-nyugdíjpénztári tagdíj és munkavállalói járulék.

Ha a magánszemély az egyszerűsített vállalkozói adó vagy egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás alapjául szolgáló bevételt szerez, a bevétel csökkenthető a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint elismert költségnek minősülő igazolt kiadásokkal, ennek hiányában a bevétel 40 %-ával.

Ha a mezőgazdasági őstermelő adóévi őstermelésből származó bevétele nem több a kistermelés értékhatáránál (illetve, ha részére támogatást folyósítottak, annak a folyósított támogatással növelt összegénél), akkor a bevétel csökkenthető az igazolt költségekkel, továbbá a bevétel 40 %-ának megfelelő összeggel, vagy a bevétel 85 %-ának, illetőleg állattenyésztés esetén 94 %-ának megfelelő összeggel.

A nettó jövedelem kiszámításánál a bevételt az elismert költségekkel és a befizetési kötelezettséggel csökkentett összegben kell feltüntetni.

Nem minősül jövedelemnek

A jövedelembe sem kell beszámítani a temetési segélyt, az alkalmanként adott átmeneti segélyt, a lakásfenntartási támogatást, az adósságsökkentési támogatást, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatást, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény keretében nyújtott pénzbeli támogatást, a kiegészítő gyermekvédelmi támogatás melletti pótlékot, a nevelőszülők számára fizetett nevelési díjat és külön ellátmányt, az anyasági támogatást, a szépkorúak jubileumi juttatását, a személyes gondoskodásért fizetendő személyi térítési díj megállapítása kivételével a súlyos

mozgáskorlátozott személyek pénzbeli közlekedési kedvezményeit, a vakok személyi járadékát és a fogyatékosági támogatást, a fogadó szervezet által az önkéntesnek külön törvény alapján biztosított juttatást, a házi segítségnyújtás keretében társadalmi gondozásért kapott tiszteletdíjat, az energiafelhasználáshoz nyújtott támogatást.

Nem minősül jövedelemnek az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatás, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény alapján történő munkavégzés révén szerzett bevétel, továbbá a természetes személyek között az adórendszeren kívüli keresettel járó foglalkoztatásra vonatkozó rendelkezések alapján háztartási munkára létesített munkavégzésre irányuló jogviszony keretében történő munkavégzésnek (háztartási munka) a havi ellenértéke. A családtagok jövedelmét kizárólag kiskorú igénybe vevő esetén kell feltüntetni, külön-külön. A családi pótlékot, az árvaellátást és a tartásdíj címén kapott összeget annak a személynek a jövedelmeként kell figyelembe venni, akire tekintettel azt folyósítják.

A jövedelemszámításnál irányadó időszakot a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 131. § (1)–(2) bekezdése alapján kell meghatározni:

- rendszeres jövedelem esetén a kérelem benyújtását megelőző hónap;
- nem rendszeres jövedelem, illetve vállalkozásból, őstermelésből származó jövedelem esetén a kérelem benyújtását megelőző tizenkét hónap alatt kapott összeg egy havi átlagát kell együttesen figyelembe venni.

Jövedelem típusai

Munkaviszonyból és más foglalkoztatási viszonyból származó jövedelem:

Különösen a munkaviszonyban, közalkalmazotti, köztisztviselői jogviszonyban, kormánytisztviselői jogviszonyban, bírósági, ügyészségi, igazságügyi szolgálati jogviszonyban, honvédség, rendvédelmi szervek, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos és szerződéses szolgálati jogviszonyában folytatott munkavégzésre irányuló tevékenységből, továbbá szövetkezet tagjaként folytatott – személyes közreműködést igénylő – tevékenységből származó jövedelem.

Társas és egyéni vállalkozásból, őstermelői, illetve szellemi és más önálló tevékenységből származó jövedelem:

Itt kell feltüntetni továbbá a jogdíjat, a bérbeadó, a választott könyvvizsgáló tevékenységből származó jövedelmet, valamint a gazdasági társaság magánszemély tagja által külön szerződés szerint teljesített mellékszolgáltatást.

Táppénz, gyermekgondozási támogatások:

Táppénz, terhességi-gyermekágyi segély, gyermekgondozási díj, gyermekgondozási segély, gyermeknevelési támogatás, családi pótlék, gyermektartásdíj.

Önkormányzat és munkaügyi szervek által folyósított ellátások:

Különösen az időskorúak járadéka, a rendszeres szociális segély, az ápolási díj, az adósságcsökkentési támogatás, munkanélküli járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, képzési támogatásként folyósított keresetpótló juttatás.

Nyugellátás és egyéb nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások:

Öregségi, rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíj, özvegyi és szülői nyugdíj, árvaellátás és baleseti hozzátartozói nyugellátások; rendszeres szociális járadék, átmeneti járadék, bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, rokkantsági járadék, rehabilitációs járadék, politikai rehabilitációs ellátások, házastársi pótlék, házastárs után járó jövedelempótlék.

Egyéb jövedelem:

Például az ösztöndíj, szakképzéssel összefüggő pénzbeli juttatások, nevelőszülői díj, szociális gondozói díj, végkielégítés és állampapírból származó jövedelem, ingatlan és ingó tárgyak értékesítéséből, vagyoni értékű jog átruházásából származó jövedelem, életjáradékból, föld és más ingatlan bérbeadásából származó jövedelem, illetve minden olyan jövedelem, amely az előző sorokban nem került feltüntetésre.

Szükség esetén a nyilatkozatok rovatai bővíthetők, valamint kitöltésük mellékletben folytatható.

A cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt állók esetében a gondnok aláírása, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt állók esetében a gondnok és a gondnokolt együttes aláírása szükséges.

4. sz. melléklet

(1. sz. melléklet a 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelethez)

A térítésidej-fizetés dokumentálása a.....évben

Az ellátásra jogosult neve: .....

Beutaló határozat száma, kelte:..... Az ellátás kezdete: .....

Bölcsőde esetében	Az intézményi térítési díj			A személyi térítési díj		
	Havi összege	Napi összege	Dátum	Havi összege	Napi összege	Dátum
Étkeztetés						
Gondozás						
Bölcsőde kivételével gyermekek napközbeni ellátása, gyermekek átmeneti gondozása, utógondozói ellátás esetén	Az intézményi térítési díj			A személyi térítési díj		
	Havi összege	Napi összege	Dátum	Havi összege	Napi összege	Dátum

A fizetésre kötelezett neve	Címe	Összeg

Hónap	Havi jövedelme	Havi térítési díj	A befizetés			Túlfizetés vagy hátralék	Megjegyzés
			Kelte	Naplószáma	Összege		
Hátralék							
01.							
02.							
03.							
04.							
05.							
06.							
07.							
08.							
09.							
10.							
11.							
12.							
Hátralék							

Ellenőrizte:.....

5. sz. melléklet

Eseménynapló a családi napköziben

.....év ..... hó ..... nap.....

Sorszám	Gyermekek neve	Jelenlét ideje	Hőmérséklet	Széklet	Megjegyzés:
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
Összesen:					

Napi események:

.....
Gyermekek ellátó aláírása

6. sz. melléklet

..... fenntartó

..... családi napközi

Felvételi adatlap

Gyermek adatai		Törvényes képviselő adatai	
Név:		Név:	
Taj szám:		Születési név:	
Szül.hely, idő:		Szül.hely, idő:	
Anyja neve:		Anyja neve:	
Lakóhely:		Lakóhely:	
Tartózkodási hely:		Tartózkodási hely:	
Állampolgárság:		Állampolgárság:	
Anyja adatai		Apa adatai	
Név:		Név:	
Születési név:		Születési név:	
Szül.hely, idő:		Szül.hely, idő:	
Anyja neve:		Anyja neve:	
Lakóhely:		Lakóhely:	
Tartózkodási hely:		Tartózkodási hely:	
Telefon:		Telefon:	
Igénybevétel adatai			
Ellátás kezdete:		Várható befejezése	
Ellátás formája: egésznap; félnap; délelőtt ebéddel/ebéd nélkül; félnap délután ebéddel/ ebéd nélkül			
Mely napokon: hétfő kedd szerda csütörtök péntek			
Egészségügyi ellátás adatai			
Gyermekorvos neve:		Védőnő neve:	
Rendelő címe:		Rendelő címe:	
Rendelési idő:		Rendelési idő:	
Telefon:		Telefon:	
A törvényes képviselőkön kívül ki viheti el a gyermeket			
1. Név:		2. Név:	
Sz.ig szám:		Sz.ig szám:	
Lakcím:		Lakcím:	
3. Név:		4. Név:	
Sz.ig szám:		Sz.ig szám:	
Lakcím:		Lakcím:	
A családi napköziben kívüli programokon való részvételről			
Gyermekeim családi napköziben kívüli szabadidős programon való részvételét engedélyezem: igen – nem			
A program időpontjáról, jellegéről, az oda és visszajutásról előzetes tájékoztatást kérek: igen – nem			
Iskolás korú gyermekekre vonatkozóan			
Közlekedhet-e a gyermek egyedül?			
Iskolából – családi napközibe: igen - nem			
Családi napköziből különóra: igen - nem			
Családi napköziből haza: igen - nem			
Egyéb, éspedig:			

A gyermek családi napközini kívüli elfoglaltságai

Nap	Elfoglaltság	Helye	Időtartama	Hogyan jut oda és vissza a gyermek?
Hétfő				
Kedd				
Szerda				
Csütörtök				
Péntek				

A gyermek napirendje

Nap	Ebéd ideje, helye	Hány órától hány óráig van a családi napköziben?	Önálló tanulás ideje, helye	Szabadfoglalkozás, fejlesztés, különóra, egyéb
Hétfő				
Kedd				
Szerda				
Csütörtök				
Péntek				

Nyilatkozat egyéb ellátások igénybe vételéről

Gyermekem után nem folyósítanak gyedet, nem vesz igénybe nagyszülő gyest, nem jár óvodába, iskolai napközibe.

Nyilatkozat tájékoztatási kötelezettségről

Ha a fenti adatokban változás történik haladéktalanul tájékoztatom a másik felet:

.....20 .....

.....
Szülő aláírása

.....
Szolgáltató aláírás

7. sz. melléklet

Nyilatkozat

Alulírott ..... nyilatkozom, mint ..... gyermek törvényes képviselője, hogy az ellátást családi napközi szolgáltatás tartalmáról, feltételeiről, a rólam és gyermekemről vezetett nyilvántartásokról, a családi napközi házirendjéről, panaszjogom gyakorlásának módjáról az 1997. évi XXXI. törvény 33. §-a (2) bekezdés szerinti tájékoztatást megkaptam.

Mint gyermekem törvényes képviselője tudomásul veszem, hogy az 1997. évi XXXI. törvény 33. §. (3) bekezdés b) és c) pontja értelmében a gyermekvédelmi törvény alapján vezetett nyilvántartásokhoz adatot szolgáltatni, valamint a jogosultsági feltételekben és a természetes személyazonosító adatokban történő változásokról a családi napközi vezetőjét értesíteni, kötelességem.

....., 20....., ...

.....

törvényes képviselő aláírása

TÁMOP 5.4.2-08/1-2009-0001

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.